

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Psikoloji Ana Bilim Dalı / Klinik Psikoloji Programı

**OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİNİN
EBEVEYN TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE
ÖZ YETERLİĞİN MODERATÖR ETKİSİ**

Beste Nur GÖR ÇANTAY

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Esra Gül KOÇYİĞİT

İstanbul, 2025

**OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİNİN EBEVEYN
TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÖZ YETERLİĞİN
MODERATÖR ETKİSİ**

Beste Nur GÖR ÇANTAY

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2025

Beste Nur GÖR ÇANTAY tarafından hazırlanmış 26.06.2025 tarihinde sunulmuş OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÖZ YETERLİĞİN MODERATÖR ETKİSİ başlıklı tez Psikoloji Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Esra Gül KOÇYİĞİT

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üyesi Esra Gül KOÇYİĞİT

Psikoloji Bölümü,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Duygu TAŞFİLİZ

Psikoloji Bölümü,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün ONNAR

Psikoloji Bölümü,
İstanbul Arel Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığını beyan ederim.

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Beste Nur GÖR ÇANTAY

İmzası

İTHAF

Tezimi yazdığım tüm süreç boyunca ilgisi ve bilgi birikimiyle bana destek olup motivasyon ve şefkatini eksik etmeyen kıymetli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Esra Gül Koçyiğit'e teşekkürlerimi sunarım.

Katılımcı bulma sürecimin kahramanları ve tezimin ilerleyişinin en yakın takipçileri, biricik ailemin kıymetlileri annem Nişan Gör'e, babam Veysel Gör'e ve kardeşim Sudenur Gör'e kalpten teşekkür ederim.

Her türlü zorlukta ve mutlulukta olduğu gibi, tez yazmanın da oldukça stresli olduğu her an yanımda olup başarıyla süreci tamamlayacağıma dair inancımı durmaksızın tazeleyen canım eşim Kaan Çantay'a ayrıca sonsuz teşekkür ederim.

Tez yazarken desteklerini esirgemeyen, verebilecekleri tüm destekleri büyük bir özveri göstererek sağlayan tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

ÖZET

OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÖZ YETERLİĞİN MODERATÖR ETKİSİ

GÖR ÇANTAY, Beste Nur

Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji Programı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esra Gül KOÇYİĞİT

Tarih: 06/2025

Sayfa: 75

Bu çalışmanın temel amacı, olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisinde öz yeterlik düzeyinin moderatör rolünü araştırmak ve yapılacak yeni çalışmalara ışık tutmaktır. Bu kapsamda, Türkiye’de yaşayıp 2-6 yaş aralığında çocuğu bulunan ebeveynlerden çevrimiçi anket aracılığıyla veri toplanmış, uç değerlere sahip olan 6 katılımcı araştırmadan çıkarıldıktan sonra 237 kişilik veri ile analiz yapılmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla Sosyodemografik Bilgi Formu, Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Ölçeği, Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Regresyon Analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumlarını anlamlı düzeyde yordadığı ve bu deneyimlerin bireylerin öz yeterlik düzeylerini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca, öz yeterlik düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öz yeterliğin, olumsuz çocukluk yaşantıları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkide moderatör bir rol üstlendiği ve bu etkiyle bireylerin ebeveynlik tutumlarında farklılaşmalar gözlemlendiği ortaya konmuştur. Öz yeterlik düzeyinin artırılması, bireylerin sağlıklı ebeveyn tutumları geliştirmesinde koruyucu bir faktör olarak düşünülebilmektedir. Araştırma bulguları, ebeveynlik süreçlerinin gelişimi ve kuşaklar arası aktarımın önlenmesine yönelik psikoeğitimsel müdahalelere ışık tutabilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Olumsuz Çocukluk Deneyimleri, Ebeveyn Tutumları, Öz Yeterlik, Erken Çocukluk, Travma.

ABSTRACT

**THE MODERATING ROLE OF SELF-EFFICACY IN THE EFFECT
OF ADVERSE CHILDHOOD EXPERIENCES ON PARENTING
ATTITUDES**

GÖR ÇANTAY, Beste Nur

M.A., Clinical Psychology, Altınbas University,

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Esra Gül KOÇYİĞİT

Date: 06/2025

Pages: 75

The primary aim of this study is to investigate the moderating role of self-efficacy in the relationship between adverse childhood experiences and parenting attitudes and to shed light on future research in this area. In this context, data were collected through an online survey from parents residing in Türkiye who have children aged between 2 and 6 years. After removing six participants with extreme values, the analyses were conducted on the data of 237 individuals. The data collection tools included the Sociodemographic Information Form, the Adverse Childhood Experiences Questionnaire, the Parenting Attitude Scale, and the Self-Efficacy Scale. Pearson Correlation Analysis and Multiple Regression Analysis were used for data analysis. The findings revealed that adverse childhood experiences significantly predict parenting attitudes and negatively impact individuals' levels of self-efficacy. Moreover, significant relationships were found between self-efficacy and parenting attitudes. The results indicated that self-efficacy plays a moderating role in the relationship between adverse childhood experiences and parenting attitudes, suggesting that individuals' parenting styles may vary depending on their level of self-efficacy. Enhancing self-efficacy may serve as a protective factor in fostering healthier parenting attitudes. Overall, the findings of this study highlight the importance of addressing early adverse experiences and strengthening self-efficacy in order to promote positive parenting and prevent the intergenerational transmission of dysfunctional patterns. The study offers valuable insights for psychoeducational interventions aimed at supporting parenting practices and developmental outcomes in both parents and children.

Keywords: Adverse Childhood Experiences, Parenting Attitudes, Self-efficacy, Early Childhood, Trauma.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 PROBLEM.....	1
1.2 AMAÇ.....	2
1.3 ÖNEM.....	2
1.4 VARSAYIMLAR.....	3
1.5 SINIRLILIKLAR.....	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1 OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ.....	4
2.1.1 Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Kısa Süreli Etkileri.....	5
2.1.2 Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Uzun Süreli Etkileri.....	6
2.2 EBEVEYN TUTUMLARI.....	8
2.2.1 BAUMRİND'İN EBEVEYN TUTUMLARI MODELİ.....	9
2.2.1.1 Yetkili/demokratik ebeveynlik.....	9
2.2.1.2 Otoriter ebeveynlik.....	10
2.2.1.3 Serbest/izin verici ebeveynlik.....	11
2.2.1.4 İhmalkâr/reddedici ebeveynlik.....	11
2.2.2 Ebeveyn Tutumlarının Çocuk Gelişimine Etkisi.....	12
2.3 ÖZ YETERLİK.....	14
2.3.1 Öz Yeterliğin Üç Ana Boyutu.....	15
2.3.2 Öz Yeterlik Kavramının Oluşumu.....	16

2.4 ÖZ YETERLİK, OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ VE EBEVEYN TUTUMLARI.....	18
3. YÖNTEM	20
3.1 ARAŞTIRMA DESENİ	20
3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM.....	20
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	20
3.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu	20
3.3.2 Ebeveyn Tutum Ölçeği	20
3.3.3 Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Ölçeği	21
3.3.4 Öz Yeterlik Ölçeği	21
3.4. İŞLEM.....	22
3.5 VERİLERİN ANALİZİ	22
4. BULGULAR.....	24
5. TARTIŞMA.....	33
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	41
6.1 GELECEK ÇALIŞMALAR VE UYGULAYICILAR İÇİN ÖNERİLER	42
6.1.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	42
6.1.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	42
REFERANSLAR.....	44
EKLER.....	55

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1: Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları (Cronbach's Alpha).....	24
Tablo 4.2: Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	25
Tablo 4.3: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.	26
Tablo 4.4: Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	29
Tablo 4.5: Öz Yeterlik, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları (ACE) ve Etkileşimin Ebeveyn Tutumları Üzerine Regresyon Analizi Sonuçları.....	31

KISALTMALAR

ACE : Adverse Childhood Experiences

OÇD : Olumsuz Çocukluk Deneyimleri

VD : Ve Diğerleri

1. GİRİŞ

1.1 PROBLEM

Erken çocukluk dönemi sayılan yaşamın ilk 2-6 yılı, çocuk gelişimi için kritik öneme sahiptir. Çocuk gelişimine etkisi en başta gelen faktör, anne babanın tutumlarıdır ve bu tutumların olumlu olanları gelişime katkı sağlarken olumsuz olanları ruh sağlığı sorunlarının meydana gelmesine de sebep verebilmektedir (Aydoğdu & Dilekmen, 2016). Anne babasının mütemadiyen eleştirdiği bir çocuk kusurlu olduğu inancını geliştirebilir ve dünyayı algılayışı da bu yönde şekillenir. Herkes tarafından eleştirileceği inancı, çocuk büyüyüp yetişkin olduğunda da devam eder ve bireyin ilişki kurabilme kapasitesi azalır (Şahin & Özer, 2012). Ebeveynlerin demokratik veya otoriter tutumları çocukların problemli davranışlarını yordayabilir niteliktedir. Çocuğun yeterince desteklenmediği, iletişimin kısıtlı ve yetersiz olduğu işlevi düşük ailelerin çocuklarında da problemli davranışlar görülme ihtimali yüksektir (Tutumlu, 2024). Olumsuz çocukluk deneyimleri bireylerin tüm gelişimsel süreçlerini farklı yönlerden etkileyerek bir risk faktörü olarak ele alınmaktadır (Felitti vd., 1998; Schiraldi, 2024). Literatür, çocukluk döneminde ihmal, istismar, aile içi işlevsizlik gibi yaşantılara maruz kalmanın bireyin ebeveynlik tutumlarını etkilediğini ortaya koymaktadır (Turgut & Koca, 2019; Hund & Espelage, 2006). Olumsuz çocukluk deneyimlerinin bir kısmı ev içi süreçlerden bağımsız yaşanabilirken bir kısmı doğrudan aile içi işlevsizlikler gibi ebeveyn veya aile üyelerine bağlı olarak yaşanmaktadır (Schiraldi, 2024). Çocuk gelişiminde ebeveynlerin işlevselliği ve tutumları çok daha fazla önem kazanmaktadır. Bu noktada, ebeveynlerin bireysel kaynaklarından biri olarak ele alınabilecek bir kavram olarak ele alınabilecek öz yeterlik, ebeveynlerin kendi olumsuz çocukluk deneyimleriyle başa çıkabilmelerini sağlayan bir faktör olarak düşünülmektedir. Öz yeterlik, bireyin herhangi bir hedefini tamamlayabileceğine ve başarıya ulaşabileceğine dair inancı olarak ele alınmaktadır (Bandura, 1977). Öz yeterlik gücü fazla olan bireylerin başarısızlıkla sonuçlanan eylemlerinde daha ısrarcı ve istikrarlı oldukları ortaya konulmakta olup, öz yeterliğin kişilerin yaşama bağlı oluşlarını artırdığı görülmektedir (Bandura, 1977; Kansu & Hızlı Sayar, 2018). Bu kavramdan yola çıkarak öz yeterliği yüksek olan bireylerin çocukluk dönemleri ve geçmişlerindeki olumsuz yaşantılarıyla daha etkin başa çıkabilecekleri düşünülürken öz yeterliği düşük kişilerin bu yaşantılarla baş etmekte daha çok zorlanabilecekleri ve bunun yetişkin olduklarında ebeveynlik tutumlarına da

yansıyabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak, olumsuz çocukluk deneyimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkide öz yeterliğin nasıl bir etki oluşturacağı ve ilişkide moderatör bir etki oluşturup oluşturmayacağı konusu gündeme getirilmiştir. Literatürde her bir başlığın ayrı ayrı incelendiği görülse de bu üç faktörü bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın bu noktada literatürdeki bu eksiği kapatacağı ve gelecek çalışmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

1.2 AMAÇ

Yapılan araştırmanın amacı 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşadıkları olumsuz deneyimlerin, ebeveynlik tutumları üzerindeki etkisinde öz yeterlik düzeylerinin nasıl bir role sahip olduğunu incelemektir.

İfade edilen amaç doğrultusunda cevaplanmaya çalışılmış sorular şunlardır:

- a. Olumsuz çocukluk deneyimleri ebeveyn tutumlarını anlamlı şekilde yordar mı?
- b. Öz yeterlik, olumsuz çocukluk deneyimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi anlamlı bir şekilde moderatör bir değişken olarak etkiler mi?

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

Hipotez:

H1: Öz yeterlik, olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini anlamlı şekilde moderatör bir değişken olarak etkiler.

Alt Hipotez:

H2: Olumsuz çocukluk deneyimleri, ebeveyn tutumlarını anlamlı şekilde yordar.

1.3 ÖNEM

Günümüze kadar yapılan en kapsamlı ve ilk olumsuz çocukluk deneyimleri çalışması Felitti ve Anda (1998) tarafından yapılmıştır. Olumsuz çocukluk deneyimleri çalışmaları ülkemizde son zamanlarda daha sıkça tezlere ve makalelere konu olsa da yeterli çalışma mevcut değildir. Ebeveyn tutumları ise ülkemizde en çok çalışılan alanlardan bir tanesidir. Öz yeterlik ise tüm dünyada özgüven, öz şefkat, bilinçli farkındalık gibi dikkat çeken

konulardan olup son zamanların çalışmalarında daha fazla yer almaktadır. Çalışmanın önemli oluşu olumsuz çocukluk deneyimlerinin kişinin gelişim sürecindeki önemini vurgulamasıyla birlikte ebeveyn tutumları gibi gelecek nesilleri şekillendiren kritik bir konu üzerindeki etkisini incelemesinden kaynaklanmaktadır. Bir diğer taraftan, çalışma moderatör faktör olarak öz yeterliği inceleyerek olumsuz çocukluk deneyimlerinin kişinin çocukluğunda yaşadığı olumsuz deneyimlerin ebeveyn tutumları üzerindeki olumsuz etkisini hafifletecek bir etken arayışına girmektedir. Ülkemizde ve dünyada olumsuz çocukluk deneyimlerini, ebeveyn tutumlarını, öz yeterliği teker teker ve farklı değişkenlerle beraber ele alan çalışmalar olsa da üç değişkeni birden ele alan bir çalışmaya literatürde denk gelinmemiştir. Bu sebeple yapılan çalışma olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisinde öz yeterliğin moderatör role bakarak literatürdeki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

1.4 VARSAYIMLAR

- a. Araştırmanın örnekleminin, evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- b. Kullanılan ölçeklerin ve toplanan verilerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
- c. Tüm katılımcıların veri toplama süreci boyunca içten ve dürüst olarak soruları cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.5 SINIRLILIKLAR

- a. Araştırmada toplanan veriler 2024-2025 şubat ayları arasındaki süreçle sınırlıdır.
- b. Araştırmada kullanılan ebeveyn tutum ölçeği yalnızca 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynleri çalışmaya dahil edebilmeye alan açtığından katılabilen ebeveyn sayısı ve profili sınırlıdır.
- c. Araştırma çevrimiçi anket platformundan elde edilen veri ile sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ

Olumsuz Çocukluk Deneyimleri (OÇD) kavramı, Felitti ve Anda'nın Amerika'da yaptıkları kapsamı çok geniş olan çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır (Felitti vd., 1998; Kolk, 2005; Nakazawa, 2021). Bu çocukluk çağı olumsuzluk deneyimlerine aşağılanmak, duygusal ve fiziksel ihmal, duygusal ve cinsel istismar, ruhsal bozukluğu veya alkol, madde kullanım bozukluğu olan bir ebeveynle büyümek, annenin şiddet veya istismara uğrayışına şahit olmak ve bir ebeveyni ayrılık ve boşanma sonucu kaybetmek dahil edilebilir. Bunun yanı sıra yoksulluk içinde büyümek, babanın annenin istismar veya şiddetine tanıklık etmek ve zorbalığa maruz kalmak da yine olumsuz çocukluk deneyimlerinin kapsadığı yaşantıların içindedir (Nakazawa, 2021). Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlamasına göre (DSÖ, 2020), olumsuz çocukluk deneyimleri; çocukların hayatlarının erken dönemlerinde (18 yaşın altındaki dönem) sıklıkla ve yoğun olarak yaşadıkları stres kaynaklarından bazılarını işaret eder. Bu deneyimler; ihmal edilmeyi, ebeveynler veya bakım verenlerle aralarındaki şiddeti veya alkol ve madde kullanımı gibi ciddi ebeveyn işlevsizliklerini ve akran veya içindeki yaşadıkları toplumun şiddetini kapsar.

İskoçya'nın ulusal halk sağlığı kuruluğu olan "Public Health Scotland", OÇD'yi çocuklukta yaşanan stresli deneyimler olarak ifade etmiştir (Public Health Scotland, 2021). İskoçya Ulusal Halk Sağlığı ise bu deneyimlerin içine yine ev içi şiddet, ayrılık veya boşanma kaynaklı ebeveynin çocuğu terk etmesi, ruh sağlığı sorunu olan ebeveynin varlığı, fiziksel, cinsel veya duygusal istismar, fiziksel ve duygusal ihmal, aileden birinin hapisteye olması, alkol ve uyuşturucu kullanım sorunu olan ebeveynlerin olduğu bir evde büyüme deneyimlerini dahil etmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı'na bağlı bir federal ajans olan ulusal halk sağlığı ajansı "Centers for Disease Control and Prevention", halk sağlığını korumak amacıyla bilimsel temelli çalışmalar yürüten bir ajanstır. Bu Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri olumsuz çocukluk deneyimleri için çeşitli araştırmalar yapmış ve ABD'deki yetişkinlerin yaklaşık olarak %64'ünün 18 yaşından önce en az bir tür olumsuz çocukluk deneyimi bildirdiğini aktarmıştır (Centers for Disease Control and

Prevention, 2023). Bu araştırma çalışmaları sonucunda her 6 kişiden 1'inin dört veya daha fazla çeşitte olumsuz çocukluk deneyimleri olduğunu ortaya koymuşlardır. Fakat olumsuz çocukluk deneyimlerinin çocukluk döneminde yaşanan ve atlatıldığında kişinin psikolojik sağlamlığına katkıda bulunan yaşamın doğal zorluklarıyla karıştırılmaması gerekir (Nakazawa, 2021). Çocuğun mutlu olduğu hayatının içinde yaşanan zorlayıcı anlar, ebeveynlerin duygu kontrolünü sağlayamadıkları ve özür diledikleri krizler, başarısızlık sonucu tekrarlı deneme girişimlerinin varlığı yaşamın ve gelişimin doğal parçalarıdır. Olumsuz çocukluk deneyimleri bunlardan çok farklı olarak kronikleşmiş, öngörülemez ve çocuğun zorlanmasından öte korktuğu stresli deneyimlerdir. Ve tüm bu deneyimler gerçekleşirken çocuğun olayların içinden güvenle geçip gidebilmesini sağlayan güvenli yetişkinin varlığı eksiktir (Nakazawa, 2021). Felitti ve Anda (2014) olumsuz çocukluk deneyimlerini üç başlığa ayırarak on farklı türü olduğunu ortaya koymuştur. Bu on OÇD şu şekildedir:

Üç tür istismar: Cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar

İki tür ihmal: Duygusal ihmal, fiziksel ihmal

Beş tür ev içi işlevsizlik: Boşanmış ya da ayrılmış ebeveynler, Şiddete maruz kalan bir anne ya da üvey anneye tanık olmak, alkol veya diğer uyuşturucu bağımlısı olan bir aile bireyi, intihara meyilli ya da ruh hastalığı olan bir aile bireyi, hapiste olan bir aile bireyi.

2.1.1 Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Kısa Süreli Etkileri

Kolk (2005), istismar ve ihmal dahil olmak üzere çocukluk travmalarının Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük sağlık problemi olduğunu söylemiştir. Alkolik ebeveynleri veya ev içi şiddet öyküsü olan çocukların güvenli bir çocuklukları olma ihtimalinin pek yüksek olmadığı, depresyon, çeşitli medikal rahatsızlıklar ve kendi kendine zarar verici şekilde yaygın ve çok yönlü semptomlar gösterebilecekleri bilinmektedir. Kolk (2005), tekrarlayan tıbbi ve cerrahi müdahalelerin de çocukların zihin ve beyin gelişimi üzerinde geniş etkiye sahip olduğunu aktarmıştır. Bakım verenlerin duygusal yokluğunda, tutarsızlığında, şiddetinde, aşırı müdahaleci oluşunda ve ihmal ediciliğinde çocukların dayanılmaz düzeyde stres yaşayabilmeleri ve dış dünyanın bu stresi rahatlatacağına dair inanç geliştirememeleri olasıdır. Bu sebeple güvensiz bağlanan çocuklar başkalarına güvenmekte zorluk çeker ve

duygularını kendi kendilerine düzenleyemezler. Bu durum ise yüksek endişe, öfke ve bakım görme arzusuyla sonuçlanır. Bu duygu ve arzular, kendini ketleyici saldırganlıkla sonuçlanacak kadar yoğunlaşabilir. Bu şekilde kendinden geçmiş ve aşırı uyarılmış çocuklar ne hissettiklerini veya ne algıladıklarını görmezden gelmeyi öğrenirler (Kolk, 2005). DSÖ (2020), çocuklukta yaşanan yoğun ve uzun süren stresin bireyin sağlığını ve iyilik halini ömür boyu etkileyebileceğine dikkat çekmiştir. Bu durum erken dönem beyin gelişimini, sinir ve bağışıklık sistemlerinin fonksiyonlarını riske sokabilmektedir. Yaşamın en erken zamanları olan çocukluk döneminde varlığını göstermeye başlayan bu gibi kronik olumsuzluklar, stres hormonu olan kortizolün salgılanmasını düzenleyen genlerin ifadesini değiştirir ve bu değişiklik çocuğun genel yaşam olayları karşısında yoğun bir enflamatuvar stres tepkisi geliştirmesini tetikler (Nakazawa, 2021). Bu durum ise çocuğun beyin yapısını etkiler, değiştirir ve yetişkinlik yaşamında yaşayabileceği hastalıklara daha yatkın hale getirir. Sayılarının çok olmamasıyla birlikte, çeşitli araştırmalar, olumsuz çocukluk deneyimlerinin çocuklarda aleksitimiye yordayıcı etkisi veya iki değişken arasında yüksek ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Şenkal ve Palabıyıkoglu, 2015; Büyükcebeci, 2019; Yüksel ve Yavuz, 2023).

2.1.2 Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Uzun Süreli Etkileri

Stresli yaşam olaylarının sıklığı ve yoğunluğu arttıkça beden ve bağışıklık sistemi sağlığının bu durumdan giderek olumsuz etkilendiği bilinmektedir. Felitti, 1985 yılında Kaiser Permanente Kliniği'nde şef olarak çalışırken artarda karşılaştığı obezite hastalarının bazı tipik yeme tutumları sergilediklerini fark ederek ekibiyle detaylı bir araştırmaya girmiştir. Bu araştırma sonucunda obezite hastalarının büyük çoğunluğunun çocukluğunda cinsel istismarı deneyimlediğini öğrenmiştir (Kolk, 2018. sf 144). Felitti'nin obezite hastaları için yemek yeme davranışı; kaygı, korku ve depresif duygudurumlarını saklamak için ortaya çıkan ve kilo alarak kendilerini fiziksel ilginin varlığından ve dolayısıyla istismardan korudukları bir tutum olarak görülmektedir (Nakazawa, 2021). Bu küçük çaplı araştırma üzerine Felitti ve arkadaşları çok daha büyük kapsamlı bir araştırma sürecine girmiştir. 1998'de Kaiser Permanente San Diego Sağlık Değerlendirme Kliniği'nde 45.000 yetişkinle yapılan Olumsuz Çocukluk Deneyimleri araştırmaları sonucunda çocukluk dönemi olumsuz deneyimleri arttıkça yetişkinlikte sigara kullanımının, obezite, fiziksel hareketsizlik, depresif ruh hali ve intihar girişimlerindeki riskin ve yaygınlığın arttığını ortaya koyulmuştur

(Felitti vd., 1998). Aynı çalışma, olumsuz çocukluk deneyimleri ve yetişkinlikteki ölüm riski arasında da kuvvetli ilişki olduğunu göstermiştir. Felitti ve arkadaşları, OÇD'lerin ilk olarak ilkökul döneminde belirgin hale geldiğini göstermişlerdir. Fakat çocuklar olgunlaştıkça bu deneyimlerin ortadan kaybolması söz konusu değildir. Çocuklar bu deneyimleri çeşitli sebeplerle gizlemektedir. Fakat yaşamın ilerleyen yıllarında OÇD'lerin işe devamsızlık, maddi sıkıntılar ve düşük finansal gelir gibi durumlarla ilgili olduğu ortaya çıkmıştır (Felitti vd., 1998; Kolk, 2018). Şaşırtıcıdır ki Felitti ve ekip arkadaşlarının yaptığı çalışma sonucunda (Kolk, 2018. sf. 147) OÇD skoru 6 ve üstünde olan bireylerin skoru 0 olan kişilere kıyasla ABD'de on kişiden birinin ölmesine sebep olan kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOA), iskemik kalp hastalığı ve karaciğer hastalığı gibi önemli sağlık problemleri yaşama oranı %15 fazla bulunmuştur. Bu kişilerin kanser olma oranlarının diğerlerine göre 2 kat, amfizem yaşama oranları diğerlerine göre 4 kat daha fazla olduğu ortaya konmuştur. OÇD skoru 6 ve daha fazlası olan kişilerin ise yaşam sürelerinin 20 yıla kadar azaldığı OÇD çalışmalarının ortaya koyduğu sonuçlardan bir tanesidir (Schiraldi, 2024) Finkelhor ve arkadaşlarının 2015'te yaptıkları bir araştırma her 7 yetiştikenden 1'inin çocukluğunda ihmal edildiğini ve istismara maruz kaldıklarını ortaya koymuştur (Finkelhor vd. 2015; akt. Yüksel & Yavuz, 2023). Toplumdaki çocukluk dönemi olumsuz deneyimler arttıkça yetişkinlik dönemi sağlık problemlerinin de artacağı söylenebilmektedir.

Hund ve Espelage (2006), literatürde çocukluk dönemi duygusal istismarına dair çok çalışma olmadığını düşünerek bir araştırma yapmışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda ise bir olumsuz çocukluk deneyimi olan çocuğun duygusal istismarının aleksitiminin de aracılık rolüyle depresyon ve kaygı belirtileriyle yüksek ilişkisi olabileceğini ortaya koymuşlardır. Bir başka çalışma, çocukluk çağı örselenmelerinin, majör depresyon tanısında intihar riskini çoğaltabileceğini ortaya koymuştur (Erol vd., 2012). Bu çalışmada örselenme kavramı, olumsuz çocukluk deneyimleri kavramına benzer şekilde, kişinin ruhsal ve bedensel varoluşunun çeşitli şekillerde sarsılmasına, incinmesine sebebiyet veren ve yaralayan tüm olaylar olarak tanımlanmıştır (Öztürk & Uluşahin, 2008; akt. Erol vd., 2012). Bu olaylar ise çocuğa bakım verenlerin, çocuğun gelişimine ket vuran ya da kısıtlayan tüm eylem ve eylemsizlikleri kapsamaktadır. Çalışma kapsamında bu eylem ve eylemsizliklerin sonuçlarında çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel veya toplumsal bakımdan zarar görmesi ele alınmıştır. Erol ve arkadaşları (2012), çocukluk dönemi örselenmelerinin yetişkinlik yaşantısını etkileyebilecek obezite, migren, kronik ağrı, TSSB, somatizasyon bozuklukları

ve kişilik bozuklukları gibi psikopatolojik sonuçları olabileceğini de aktarmışlardır. Olumsuz çocukluk deneyimlerinin özellikle istismar gibi aşırı düzeyde stres içeren ve travmatik olanlarının beden ve bağışıklık sistemi düzeyinde tutulup kilitlenmesi fakat bilişsel ve sözel benlik düzeyinden uzak tutulabilmesi mümkündür. Bu durum yetişkinlikte, bilinç düzeyinde hatırlanması mümkün dahi olmayan deneyimlerin bedenselleşerek kişiyi hasta edecek duruma getirmesine yol alabilmektedir (Kolk, 2018. sf.130). Duke, Kaliforniya, San Fransisco ve Brown üniversitelerindeki bilim insanları, çocukluk dönemi zorlantılarının, bireye hücresel düzeyde zarar verdiğini ve bu hücrelerin erken yaşlanmasına yol açarak insan ömrünün uzunluğunu da etkilediğini ortaya koymuşlardır (Nakazawa, 2021). Gabor Mate, “Vücudunuz Hayır Diyorsa” kitabında (2016), farklı hastalıklardan birçok kişiyle görüşmüş her birinin çocukluğunda veya yaşamlarının görece erken dönemlerinde yaşadıkları olumsuzlukları, kayıpları ve acıları incelemiştir. Duygusal stresin bedeli olarak kişinin sağlığının kötüleşmesi, kanser gibi ciddi tıbbi hastalıklarla karşılaşması ve hatta organlarını kaybetmesi zihin ve bedenin bütün oluşuyla ilgili ciddi bir olguyu ortaya koymaktadır.

2.2 EBEVEYN TUTUMLARI

Ebeveynler, çocuklarının hayatlarında önemli yeri olan modellerdir. Yaşama gelişin ilk anından itibaren ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayan, onları seven, güvende tutan ve destekleyen kişilerdir (Sarıtış Atalar, 2017). Ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimdeki en kıymetli unsur ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerini tayin eden tutumlarıdır. Ebeveynlerin kendi ebeveynleriyle birlikte kendi kişilik özellikleri onların çocuklarını yetiştirme tutumlarını da tayin edici özelliğe sahiptir. Ebeveynlerin tutumları, çocuklarının gelişiminde kalıcı etkilere sahip olmaktadır (Güngör, 1995; Akt. Şendoğdu, 2000). Ebeveyn stilleri, anne babaların yavrularını yetiştirirken sahip oldukları düşünceler, duygular ve ortaya koydukları davranışlar kapsamında ele alınmaktadır (Levin, 2011; Akt. Turgut & Koca, 2019). Darling ve Steinberg (1993), ebeveynlik stilini çocuğa yönelik olarak çocuğa iletilen ve beraber ele alındığı takdirde ebeveynin davranışlarının ifade edildiği duygusal bir iklim yaratan tutumların tamamı olarak tanımlamışlardır. Bu tutumlar, ebeveynlerin ebeveynlik görevlerini yaptıkları özelleşmiş, amaca yönelik davranışlarını ve ebeveynin jest, mimik, ses tonundaki nüans farkları ve spontane duygu ifadeleri olarak amaca yönelik olmayan davranışları kapsamaktadır (Darling & Steinberg, 1993). Çocuğa

bakım veren temel kişiler olan ebeveynlerin tutumları, çocuk gelişimi süreci için kıymetlidir. Bu tutumlar, ailenin gelir düzeyi, anne baba cinsiyeti ve yaşı, mizaç özelliklerine göre değişiklik göstermektedir (Özyürek & Tezel Şahin, 2005). Konu ebeveynlik stilleri olduğunda akla gelen ilk isimlerden olan Baumrind (1966), üç tür ebeveynlik stili tanımlamış ve bu üç ebeveynlik stilini kendi aralarında karşılaştırmıştır: İzin verici, otoriter ve yetkili. Baumrind, özgürlük ve kontrol arasındaki ilişkiyi incelemiş ve otoriter kontrolün çocukta iyi sosyalleştirilmiş olsa da davranışın aynı zamanda istekli ve bağımsız olduğunu öne sürmüştür. (Baumrind, 1966). Baumrind, 1991 yılında bu üç ebeveynlik stiline bir tanesini daha eklemiş ve ebeveynlik stillerini toplam dört alt başlıkta tasnif etmiştir: yetkili, otoriter, serbest ve ihmalkâr (Baumrind, 1991; Akt. Esin & Bayköse, 2023).

Alanda yapılan ebeveyn tutumları çalışmaları birbirini destekler nitelikte olmakta beraber ebeveyn tutumlarının farklı yönlerini ortaya koymuşlardır (Turgut & Koca, 2019; Kordi & Baharudin, 2010; Özyürek & Tezel Şahin, 2005, Leung, 2001).

Leung (2001), ebeveynliğin iki boyutu olarak anne kaygısını ve kısıtlayıcılığı araştırdığı çalışmada, ergenlik dönemindeki çocukların annelerinin kendilerini çocuklarına kıyasla daha endişeli olarak ifade ettiklerini fakat ergen çocukların ve annelerinin, annenin kısıtlayıcılığıyla ilgili öz bildirimleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur. Anneler ve çocuklarının ebeveynlik stiline iki boyutuna dair değerlendirmeleri arasında ise pozitif korelasyon bulunmuştur. Anne kaygısı arttıkça annenin çocuğu daha çok kısıtlamaya başlaması söz konusudur. Çalışma, annelerin kendi ebeveynlik tutumlarını çocuklarına göre daha olumlu desteklediklerini ortaya koymuştur (Leung, 2001).

2.2.1 BAUMRIND'İN EBEVEYN TUTUMLARI MODELİ

2.2.1.1 Yetkili/demokratik ebeveynlik

Yetkili/demokratik ebeveynlik stiline sahip anne babalar, çocuklarının gösterdikleri faaliyetler ve davranışlar için çok net, rasyonel ve problem odaklı yönergeler verirler. Çocukla sözlü alışverişi teşvik eder, tutum ve yönergesinin arkasındaki mantığı çocuğuna açıklar ve çocuk yönergeye uymayı kabul etmediğinde çocuktan kendisine itiraz etmesini ister (Baumrind, 1966). Demokratik ebeveynler çocuktan hem talepte bulunurlar hem de çocuğa karşı duyarlı bir tutumdadırlar. Çocuklarını ve davranışlarını izler ve onlar için net

standartlar belirlerler fakat kısıtlayıcı ve müdahaleci tavırda bulunmazlar (Baumrind, 1991). Baumrind'e göre (1991), demokratik ebeveynler çocuklarının hem iddialı hem sosyal açıdan duyarlı olmalarını, kendi duygu düzenlemelerini yapabilmelerini ve işbirlikçi tutum gösterebilmelerini isterler. Kontrolcü bir bakışın yerine özgürlüğü vurgulayarak çocuğa karşı daha vicdanlı ve yakın bir bağlılık içerisinde olurlar (Baumrind, 1991). Yetkili ebeveynler, kendi yüksek standartlarıyla çocuğu tamamlayıcı bir tutumda olmaktan daha ziyade çocuğa karşı daha destekleyici bir tutum içinde olarak ilişki kurarlar (Baumrind, 1991; Akt. Esin & Bayköse, 2023). Yetkili ebeveyn hem özerk iradeye hem de disiplinli uyumluluğa kıymet verir. Kendisi ve çocuğu arasında çıkan uyuşmazlıklarda kontrol uygular fakat çocuğunu kısıtlamaz; yetişkin kişi olarak kendi bakış açısını uygulasa da çocuğunun kişisel ilgi alanları ve kendine has yöntemleri olduğunu göz önünde bulundurur. (Baumrind, 1966). Otoriter ebeveynlere göre daha az geleneksel ve yönlendirici bir tutum içerisinde olurlar; bununla birlikte destekleyici, ilgili ve kişisel olarak eyleme geçici bir tutumda olup problematik davranışlar veya aile içi düzensizlikler göstermezler (Baumrind, 1991).

2.2.1.2 Otoriter ebeveynlik

Otoriter ebeveynlik stiline sahip anne babalar çocuğun davranışlarını, kendileri tarafından belirlenen yüksek standartları karşılamaya uygun olarak şekillendirmeye, kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışırlar (Baumrind, 1966). Otoriter ebeveynler, itaate değer verir ve kendi doğruları ve düşünceleri çocuğununkilerle çatıştığı durumlarda cezalandırıcı ve zorlayıcı yöntemlere başvurarak çocuğun kişisel iradesini frenlemeyi tercih ederler ve söylemleri karşısında çocuklarının itaat göstermesi beklentisinde olurlar (Baumrind, 1966; Baumrind, 1991). Çocuklarından talepte bulunurlar fakat çocuklarına karşı duyarlı ve yanıtlayıcı bir tutumda olmazlar (Baumrind, 1991). Çocukları için düzenli bir yaşam alanı oluşturur ve davranışlarını dikkatlice takip ederler. Otoriter tutumda olan ebeveynler, özgürlük yerine kontrolün önemine vurgu yaparlar (Baumrind, 1991). Çocuğun yerini bilmesi gerektiği düşüncesiyle çocuğun özerkliğini kısıtlayıcı tutumlar içine girerek ona evle ilgili sorumluluklar verir ve bunun işe olan saygısını arttıracaklarını düşünür (Baumrind, 1966). Otoriter ebeveynler çocuklarının, kendi ihtiyaçlarının tamamını kendilerinin karşılayabilecek ve uyum içinde iş birliği yapabilecek seviyede olmalarını beklerler (Baumrind, 1991; Akt. Esin & Bayköse, 2023). Aile içinde iyi organize olur, fazla problematik davranış göstermezler; kendilerinin madde kullanımı olmamasıyla birlikte

ailedeki ergenlerin uyuşturucu ve alkol kullanımını onaylamazlar (Baumrind, 1991). Otoriter ebeveynler, genellikle çocuklarına emirler vererek isteklerini açıklamadan yerine getirmelerini isterler. Ayrıca, çok açık ve belirli kurallar tayin ederek çocuklarının davranış ve faaliyetlerini yakından takip edip düzenli bir ortam oluştururlar (Baumrind, 1991; Akt. Esin & Bayköse, 2023).

2.2.1.3 Serbest/izin verici ebeveynlik

Serbest ebeveynlik stiline sahip olan anne babalar, çocuğun dürtüleri, arzuları ve davranışlarına karşı cezalandırıcı olmayan, kabullenici ve onaylayıcı bir yaklaşımda bulunurlar (Baumrind, 1966). Çocuklarından beklentileri ve talepleri olmamasıyla birlikte çocuklarına duyarlı ve hep yanıtlayıcı tutumdadırlar. Geleneksellikten uzak ve hoşgörülü bir tutumda olup çocuklarından olgun davranışlar göstermelerini beklemezler. Duygu düzenleme becerilerine önem verirler ve aile içi yüzleşmelerden kaçınma eğiliminde olurlar (Baumrind, 1991). Aile politikaları noktasında çocuklara danışır ve aile kurallarını çocuklara danışırken ev içi sorumluluklara yönelik çocuktan çok az talepte bulunurlar ve çocuklardan düzgün davranışlar içerisinde olmasını beklemezler. Çocuğun kendi davranışlarını ve faaliyetlerini düzenlemesine mümkün olduğunda çok alan açar ve bunları kontrol etmekten kaçınırlar. Çocuk için herhangi bir dışsal standart belirleyip çocuğun bu standartlara uymasını beklemezler (Baumrind, 1966). Geleneksel toplum, serbest ebeveynlik tutumunu, çocuklarıyla yüzleşmekten kaçındıkları ve aşırı hoşgörülü tutum içinde oldukları için pek kabul etmezler (Baumrind, 1991; Akt. Esin & Bayköse, 2023).

2.2.1.4 İhmalkâr/reddedici ebeveynlik

İhmalkâr ebeveynlik stiline sahip olan anne babalar, disiplin sahibi olmaya kıymet vermez, çocuklarına karşı tepki göstermez veya olumsuz davranışlarına karşılık vermezler. Çocuklarından herhangi bir talepte bulunmaz, onlara karşı beklenti içine girmez ve duyarlılık göstermezler (Baumrind, 1991). Bu noktada anne babanın, ebeveyn olma sorumluluklarını yerine getirmemesi ya da çocuklarına yanıt vermemesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Baumrind, 1991; Akt. Esin & Bayköse, 2023). Çocuklarını ve davranışlarını izleyecekleri bir aile yapıları yoktur, destekleyici değildir ve bununla birlikte çocuklarının tüm sorumluluklarını da olduğu gibi göz ardı ederler (Baumrind, 1991).

2.2.2 Ebeveyn Tutumlarının Çocuk Gelişimine Etkisi

Ebeveynler çocukları yetiştiren yetişkinlerdir. Dolayısıyla çocukları yetiştiren ebeveynlerin çocuk gelişiminde önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Bir çocuk daha henüz dünyaya gelmeden ana rahminde ebeveynleriyle etkileşim kurmaya başlamaktadır. Aile, içinde yaşadığımız toplumun en küçük birimidir ve çocuk bu birim içerisinde büyümeye başlar ve içinde yaşayacağı topluma uyumlu tutumlar geliştirmeyi burada öğrenir (Kutlu vd., 2007). Toplumun en küçük birimi olan aile, toplumsal normların çocuk tarafından öğrenilip ve özümsemişi ilk yerdir ve aynı zamanda bu normların ne derecede kabul edilip uygulandığını da kontrol eder. Bu yönüyle ailenin denetleyici bir özelliği de vardır (Sayın, 1990; akt. Şendoğdu, 2000). Ebeveynler ve çocuk arasındaki iletişim çocuğun gelişimini ve davranışlarını şekillendirir. Ebeveyn tutumlar gerek ödül ceza sistemleri aracılığıyla gerek ebeveynin çocuğa yaklaşımı yoluyla çocuğun kişiliğini tayin edici özelliğe sahiptir (Hildebrand, 1997; akt. Şendoğdu, 2000). Çocuğun birincil bakım verenleri olan anne babaların tutumları, kendi gelişim öyküleri, kişilik özellikleri ve disiplin anlayışları çocuğun gelişimsel süreçlerini etkiler ve ebeveynler tüm bu özgeçmişleri ile çocuklarına yaklaşırlar (Kutlu vd., 2007; Özyürek & Tezel Şahin, 2005). Disiplin yöntemleri ebeveynlerin kendi geçmiş yaşantıları çerçevesinde şekillenirken çocukların özsaygısı, özgüveni, sorumluluk bilinci ve problem çözebilme becerileri de ebeveynlerinin disiplin yöntemlerinden olumlu veya olumsuz yönde etkilenir (Kutlu vd., 2007). Çocukların büyüme ve gelişme yolculukları sonucunda kendi kendilerine yetebilen bireyler olabilmesi için ebeveynlerin baskı uygulamaktan kaçınan, esneyebilen, hoşgörülü ve duyarlı ebeveynler olmalarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir (Özyürek & Tezel Şahin, 2005). Baumrind, işlevsel olan ebeveynlikte kontrol düzeyinin çok fazla veya çok az olması yerine, orta düzeyde olması gerekliliğini savunur ve ebeveynlerin çocuklarına fazla cezalandırıcı veya fazla esnek davranmadan kural koyucu ve kuralları takip edici tutumda yaklaşmaları gerektiğini söyler (Şendoğdu, 2000). Çocuğa karşı fazla cezalandırıcı tutum içerisinde olmak çocuğun özgüveninin kırılması, özsaygısının zayıflaması ve ebeveynlerin söylemlerinin kanun düzeyinde kabul edilmesi gerekliliği sonucu problem çözme becerilerinde zayıflamasıyla sonuçlanabilmektedir (Şendoğdu, 2000; Kutlu vd, 2007). Çocuğa karşı fazla hoşgörülü tutum içerisinde olmak ise çocuğun kuralları tanımaması, sorumluluk bilincinin oluşmaması, davranışlarının sonuçlarını hesaplamadan davranabilmesiyle sonuçlanabilmektedir

(Şendoğdu, 2000). Ebeveynlerin disiplin metotları çocuğun özgüven geliştirmesine destek olabilirken onun özgüven ve cesaretini zayıflatabilecek ve hayal kırıklığı yaşamasına sebep olabilecek noktaya da gelebilmektedir (Kutlu vd., 2007). Ebeveyn tutumları, çocukların anne babalarından aldıkları en temel aktarımlardan biridir. Çocuklar yetişkin olduklarında kendi anne babalarının ebeveynlik tutumlarını uygulamaya meyilli olurlar. Kutlu ve arkadaşlarının (2007) yaptığı kapsamlı bir çalışma annelerin kendi çocukluklarında maruz kaldığı cezalar ile kendi çocuklarına uyguladığı cezalar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında çocukken annelerinin kendilerini çeşitli yöntemlerle cezalandırdığı kız çocukları büyüyüp kendi çocukları olduğunda ceza yöntemleri olarak faydalı bulduklarını kendi çocuklarına uygulamaya devam etmiş fakat bazı ceza yöntemlerini kendi ebeveynlerinden daha az kullanmışlardır. Yapılan çalışma, anne baba olan yeni neslin eğitilmesinin, istismara maruz kalan çocukların koruma altına alınmasının, kadın ve çocuk sağlığı birimlerinin artması gerekliliğinin, ruh sağlığı profesyonellerinin ulaşılabilirliğinin çok önemli olduğunu ortaya koymuştur. Çocukların küçükken ebeveynlerinden gördükleri ceza yöntemleri kendi ebeveynlik tutumlarını ve ceza yöntemlerini etkilemektedir ve gelişim süresince sağlanan destekler bu tutumları olumlu yönde etkileyebilme gücüne sahiptir (Kutlu vd., 2007). Literatür, ebeveynlik tutumları ve çocukların okul başarısı arasında güçlü bir ilişki olduğunu da ortaya koymaktadır (Kordi ve Baharudin, 2010; Jeynes, 2003; Deslandes vd., 1997). Ergen yaş grubu çocuklarla yapılan bir çalışmanın sonucunda ebeveynlerini sıkı, sıcak, ilgili ve demokratik olarak algılayan çocukların okulda akranlarına göre daha yüksek performans gösterdikleri ortaya konulmuştur (Deslandes vd., 1997). Kaisa ve arkadaşlarının (2000) yaptığı kapsamlı bir çalışma ergenlerin ihmalkâr ebeveynlerinin olduğu bir ailede kendilerini geliştiremediklerini, duruma uygunsuz davranış stratejileri geliştirebildiklerini ve hayatın içinde daha pasif bir rol aldıklarını ortaya koymuşlar ve bulgular ebeveynlerin ergenlerin akademik hayatlarında önemli bir rolü olduğunu göstermiştir (Kaisa vd., 2000.; akt Kordi & Baharudin, 2010). Tek yönlülükten uzak, çok yönlü bir süreç olan ebeveynlik tümüyle iyi veya kötü bir tutum olarak nitelendirilemez. Ebeveynlik sürecindeki bazı tutumlar çocuk gelişimini destekleyici etki yaratabilirken bazı tutumlar ketleyici etki yaratabilir (Grusec & ark., 2014; akt. Sarıtaş Atalar, 2017). Konu ebeveynlik olduğunda anne babalık stilleri ve disiplin anlayışı öne çıkan kavramlar olmaktadır. Ebeveynler çocuklarına çeşitli disiplin anlayışlarıyla yaklaşmaktadır. Disiplin anlayışı ebeveynlerin ve çocukların içinde

yaşadıkları kültüre, yaşa ve cinsiyete bağlı olarak değişebilmektedir. Disiplin anlayışlarındaki farklılıklar çocuk gelişimi sürecinde çocuk üzerinde farklı etkilere sahip olmaktadır (Grusec & Goodnow, 1994). Zorlayan ve duyarsız ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarına kıyasla okul dönemi çocuklarının anti-sosyal tutumlarıyla daha çok bağlantısı olduğu ortaya konulmuştur (Rothbaum & Weisz, 1994; akt. Sarıtaş Atalar, 2017). Özyürek ve Tezel'in (2005) yaptığı çalışma, ebeveynlik rolünü daha fazla üstlenmekte olan annelerin babalara kıyasla daha demokratik bir tutumda olduğunu ortaya koymuştur. Annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe ebeveynlik tutumlarının daha demokratik olmaya başladığı fakat babaların demokratik tutumlarının eğitim seviyesinden etkilenmediği görülmüştür. Artan eğitim düzeyinin, ebeveynlerin sert disiplin anlayışlarında ve koruyuculuk tutumlarında azalmayla ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Ebeveyn tutumlarının kardeş sayısından etkileniyor oluşu da çalışmanın sonuçlarından bir diğeridir. 3 veya daha fazla çocuk sayısının ebeveynlerin disiplin anlayışlarını sertleştirici etki yaptığı ortaya konulmuştur (Özyürek & Tezel Şahin, 2005).

2.3 ÖZ YETERLİK

Öz yeterlik kavramı, bilhassa Bandura tarafından çeşitli tanımlamalar aracılığıyla açıklanmıştır. Bandura (1977) tarafından bireyin herhangi bir görevi tamamlayabilmesi, hedeflediği başarılarla ulaşabilmesi ve yaşam boyunca deneyimleyebileceği zorluklarla başa çıkabilmesi konusunda kendine ve kapasitesine olan inancı olarak tanımlanmıştır. Bandura, öz yeterliliğin kişinin davranışlarını etkileyerek yaşamı üzerinde tayin edici etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir (Bandura, 1977). Lunenburg, kişinin kendine duyduğu özsaygının davranışsal olarak öz yeterlik kavramıyla görünür hale geldiğini ifade etmiştir (Lunenburg, 2011; akt., Redmond 2015; akt. Arseven, 2016). Öz yeterlik insanın herhangi bir performans sergilemesi gerektiğinde çeşitli faktörleri düzenleyebilme ve performansı başarıyla tamamlayabilme kapasitesi olarak tanımlanabilmektedir (Durmaz & Ören, 2017). Öz yeterlik kavramının temelinde, kişinin kapasitesinin yeterli olduğunu düşündüğü eylemleri yapabilmesinin daha olası; kapasitesinin yeterli olduğunu düşünmediği eylemleri yapabilmesinin daha az olası olacağı mantığı bulunmaktadır (Arseven, 2016). Gecas (2004), kişilerin gerçekleştirecekleri eylemleri başaracaklarına inanarak yaptıklarında öz yeterliliğin kendini gerçekleştiren bir kehanet gibi rol oynadığını öne sürmüştür (Gecas, 2004; akt. Arseven, 2016). Bireylerin yaşadıkları çeşitli deneyimler kendilerinden beklentilerini

olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yaşanan bu deneyimler kişilerin kendilerinde algıladıkları yeterlilik düzeyini de etkilemekte ve öz yeterliliğini zedeleyici veya destekleyici sonuçlar yaratabilmektedir (Durmaz & Ören, 2017). Bandura, öz yeterliğin yanı sıra öz yeterlik algısının da kişinin neleri yapıp yapamayacağına dair inancında önemli bir unsur olduğunu vurgulamıştır (Bandura, 1982). Bandura'ya göre, kişi herhangi bir alanda öz yeterliğinin ne kadar yüksek olduğunu algılasa o alandaki becerilerinin de daha kuvvetli olduğu beklentisinde olacaktır. Sigara ve alkol kullanımı gibi kendini tekrar etme risk durumunun yüksek olduğu davranışlarda öz yeterliği yüksek olan kişilerin kullanımlarını tekrarlama ihtimallerinin daha düşük olduğu; tam aksi yönde öz yeterliği düşük olan kişilerin sigara ve alkol kullanımlarına tekrar tekrar başlama ihtimallerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Marlatt & Gordon, 1980; akt., Bandura, 1982).

Öz yeterlik kavramı kişinin doğuştan getirdiği yetenekler yerine; kendini geliştirebilme kapasitesine odaklanır. Öz yeterliliği zayıf olan birey doğuştan sahip olduğu yetenekleri eyleme geçerek beceriye dönüştüremeyebilir. Öz yeterlik yetenekli oluşu dışarıda bırakmayarak istikrarlı çabaya, deneyimlerden kazanımlar elde etmeye ve karşı karşıya gelinen zorlayıcı durumlarla baş edebilecek düzeyde yeterli beceri ve inancıya sahip olunmasına odaklanır (Yıldırım & İlhan, 2010). Öz yeterlik kavramı söz konusu olduğunda özgüven kavramı da gündeme gelebilmektedir. Bu iki kavramın birbirine karışması durumu söz konusu olabilmektedir. McCarty, özgüven kavramını kişilerin tamamladıkları performans sonucunda kendilerini değerlendirmeleri veya uğrunda çabaladıkları mevzuları başarıyla nihayete erdirdiklerinde kendi yeteneklerine dair algıları olarak ifade etmiştir (McCarty, 1986; akt., Durmaz & Ören, 2017). Yani en genel kıyaslamayla bakıldığında öz yeterlik kişinin herhangi bir performans sergilemesi gerektiğinde kendini, becerilerini ve davranışlarını düzenleyebilme becerisi iken özgüven kişinin becerileri ve sonuçlarına duyduğu saygı ve inanç olarak düşünülebilir.

2.3.1 Öz Yeterliğin Üç Ana Boyutu

Öz yeterlik üç ana boyut çerçevesinde değerlendirilir (Bandura, 1977). Bunlar öz yeterlik düzeyi, öz yeterlik gücü ve öz yeterliliğin genellenebilirliğidir.

Öz Yeterlik Büyüklüğü/Düzeyi

Öz yeterlik düzeyi, kişinin karşılaştacağı zorluk anında ihtiyacı olan öz yeterlik büyüklüğünü ifade eder. Bazı görevlerin zorluk düzeyi daha fazlayken bazı görevlerin zorluk düzeyi daha azdır. Dolayısıyla kişinin öz yeterlik büyüklüğü kimi zaman yalnızca düşük zorlukta görevlere yetebilecekken kimi zaman oldukça zorlayıcı görevleri kapsayabilecek kadar yüksek de olabilir (Bandura, 1977).

Öz Yeterlik Gücü

Öz yeterlik gücü, kişinin zorlayıcı deneyimler karşısında başarılı bir sonuç alacağına dair kendine olan inancının miktarıdır (Arseven, 2016). Öz yeterlik konusundaki zayıf beklentiler, onaylanmayan deneyimlerin sonucunda kolaylıkla sönmülenebilirken öz yeterlikte ustalık gösterebilme beklentisi, onaylanmayan deneyimlere rağmen başa çıkma mekanizmalarını kuvvetlendirmektedir. Öz yeterlik gücü yüksek kişiler düşük olanlara göre başarısızlıkla sonuçlanan eylemlerine ısrarla ve istikrarla devam etme eğiliminde olabilirler (Bandura, 1977).

Öz Yeterliliğin Genellenebilirliği

Öz yeterliliğin genellenebilirliği ise kişinin kendisinden beklentilerinin çeşitli yaşam deneyimlerine göre ne düzeyde genellenebileceğini ifade eder (Arseven, 2016). Bazı yaşam deneyimleri öz yeterlikte ustalık gerektirmezken bazı yaşam deneyimleri öz yeterlikte ustalaşmış olmayı gerektirmektedir. Yaşamın genelinde öz yeterli olabilmek de bazı koşullar altında öz yeterli olabilmek beklentileri bu noktada ayrılabilir (Bandura, 1977).

2.3.2 Öz Yeterlik Kavramının Oluşumu

Bandura (1989) öz yeterlik kavramının; bilişsel, motivasyonel ve duygusal süreçlerle birlikte oluştuğunu ileri sürmüştür. Davranışların çoğu temelde önceden planlanmış davranış hedeflerinin düşünülmesi suretiyle gerçekleştirilir (Bandura, 1989). İnsanların kendilerinde algıladıkları öz yeterliliğin gücü arttıkça kendileri için belirledikleri hedeflerin yüksekliği de hedefe odaklanmaları da artmaktadır.

Bilişsel Süreçler

Bilişler ve bilişsel süreçler, bireylerin yaşayabilecekleri deneyimlere dair öngöründe bulunarak olaylar üzerindeki kontrol düzeylerini artırma noktasında oldukça önemlidir (Bandura, 1989). Yaşam içindeki problemleri çözebilme becerisine güvenen bireyler daha zor ve karmaşık kararlar alırken de analitik düşünebilirken bu becerilerinden emin olamayıp kendilerinden şüphe duyanlar analitik düşünce üretmekte daha çok zorlanabilirler. Yine, hafızalarına güvenmeyen insanlara kıyasla güvenen insanların, bilişsel süreçlerdeki hafıza görevlerine daha fazla yatırım yaparak hafıza performanslarının arttığı bilinmektedir (Bandura, 1989).

Motivasyonel Süreçler

Motivasyonel süreçler, bireylerin kendilerinde algıladıkları öz yeterlik düzeyine dair inançlarını önemli ölçüde etkilemektedir ve motivasyon, bireylerin yaşam boyunca karşılaştıkları engeller karşısındaki dirençlerine dair öz yeterlik düzeylerini desteklemektedir. Kişinin kendi kapasitesine olan inancı arttıkça daha istikrarlı çaba ortaya çıkmaktadır (Bandura, 1989). Yaşamdaki birçok başarısızlık, zorluk ve zorlayıcı duygusal deneyimlerin karşısında direnirken öz yeterlik; güçlü bir motivasyondan beslenmektedir. Bireyin zaman zaman kendi öz yeterliliğinden şüphe duysa da hızlıca toparlanıp ve kendinde algıladığı öz yeterliliği geri kazanması kıymetlidir. İnsanın kendine olan inancının kuvvetli oluşu yaşamdaki zorluklar karşısında istikrarla çabalayabilmesi noktasında elzemdir (Bandura, 1989).

Duygusal Süreçler

Duygusal Süreçler, tıpkı kişinin motivasyon düzeyi gibi kendinde algıladığı öz yeterliliği tayin eden önemli bir bileşendir. Zorlayıcı yaşam deneyimi karşısında hissedilen stres, deneyimlenen depresyon gibi süreçler kişinin öz yeterlik kapasitesini etkiler (Bandura, 1989). Duygusal süreçlerin tamamı bilişsel süreçleri de doğal olarak etkilemektedir. Zorlayıcı veya yaşamı tehdit edici olaylar bireyin güvende hissetmesinin önünde bir engel teşkil eder. Kişinin bu tehdidi ortadan kaldıracığına dair inancı öz yeterlik için önemlidir (Bandura, 1989). Duygusal bakımdan fazla uyarılan bir insan ile sakin kalabilen insanın kendinde algıladığı öz yeterlik düzeyleri farklı olabilmektedir. Çalışmalar, bireylerin risk düzeyinin yüksek olduğunu düşündükleri olaylar karşısında bununla ne derece başa

çıkabileceklerine dair öz algılarına yaslanarak hareket ettiklerini ortaya koymuştur. Bireyin algıladığı öz yeterliliği ne kadar yüksekse daha cesur davranışlar sergileyebilmektedir (Bandura, 1989). Bandura, kişinin kendinde algıladığı öz yeterlik düzeyine algılanan öz yeterlik diyerek kişinin kendi kontrolü üzerindeki süreçlerden bahsetmiştir (Bandura, 1997). Bandura'nın algılanan öz yeterlik kavramına göre algılanan öz yeterlik düzeyi ne kadar yüksekse kişinin yaşamının genelinde davranışlarını, tepkilerini, kararlarını ve duygularını o kadar düzenleyebileceğine dair inancı da yüksek olacaktır (Bandura, 1997).

2.4 ÖZ YETERLİK, OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ VE EBEVEYN TUTUMLARI

Yaşamın ilk yılları kişiliğin gelişimi için oldukça önemlidir. Freud, Adler, Horney, Rogers gibi isimler kişiliğin gelişimde yaşanan ilk beş altı yılın önemini vurgulamışlardır. Ebeveynin kararsızlıkları, aşağılayıcı ve hor gören tutumları, sevgisizliği, çocuğun ihtiyaçlarına duyarsızlığı, çocuğu koşulsuz kabul etmeyişi kişiliğin oluşmasındaki önemli unsurlardandır (Özgen, 2017). Literatürün kapsadığı üzere yapılan birçok çalışma; ebeveynin öz yeterli oluşunun, ebeveynin kendi duygudurumundan, ebeveyn olma tarzına; çocuğun gelişimsel süreçlerinden, algısal becerilerinin gelişmesine kadar etkisi olduğu sonucunu ortaya koymuştur (Bağartarhan & Nazlı, 2013). Öz yeterliği yüksek olan ebeveynlerin, kendi ruhsal iyi oluşlarının ve ebeveynliklerinden duydukları memnuniyetin her iki ebeveyn için de yüksek olduğu görüşü yapılan çalışmalarla desteklenmiştir. Ebeveynin öz yeterliği ne kadar yüksek olursa çocuğunun gelişimsel süreçlerini o kadar desteklemesi beklenmektedir. Özellikle annenin doğum sonrası duygudurumu ve öz yeterlik algısı babalara kıyasla annenin bebekle olan etkileşimi için daha hassas bir unsur olmaktadır (Salonen vd., 2008; Salonen vd., 2009). Bu noktada ebeveynlik öz yeterliği kavramı öne çıkmakta ve bu kavram, anne veya babanın kendi evladına bakım vermeye dair tüm görevleri yerine getirebilme ve düzenleyebilme becerilerine dair inancı olarak tanımlanmaktadır (Salonen vd., 2009). Ebeveynlik öz yeterlik inancı yüksek olan ebeveynlerin çocuklarına karşı cezalandırıcı tutumlarının daha az olduğu, çocuğun tepki ve işaretlerine daha duyarlı olduğu ve çocuğun sorumluluklarını almada daha etkin olduğu görülmektedir (Aksoy & Diken, 2009). Bireylerin kendi ebeveynleriyle olan ilişkileri ve çocukluk dönemi deneyimleri kişilerin ebeveynlik süreçleriyle yakından ilişkilidir. Yapılan bir çalışmada (Sağlam, 2023) bireylerin kendi ana-babalarıyla olan ilişkilerinde gördükleri olumlu

davranışları kendi ebeveynlik tarzlarına yansıtmaya çalışıp gördükleri olumsuz davranışları çocuklarına aktarmak istemediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Ebeveynler, kendi yaşadıkları olumsuz deneyimleri göz önünde bulundurarak çocuklarıyla ilişkilerini daha olumlu hale getirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Çocukluk çağı deneyimlerine bakıldığında olumlu çocukluk yaşantılarını inceleyen bir başka çalışma ise (Doğan & Yavuz, 2020) çocuklukta yaşanan olumlu deneyimlerin bireylerin psikolojik sağlamlığını artırdığı sonucunu ortaya koymuştur. 2020 yılında yapılan bir çalışmada (Kurt & Aslan, 2020), ebeveynlerin öz yeterliği ve psikolojik sağlamlığı arasında birlikte artıp azalan bir ilişkinin varlığından da söz edilmektedir. 2023 yılında yapılmış bir derleme çalışması (Türkmen & Tuncay, 2023), çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmanın, duygusal ihmalin ve istismarın, fiziksel ihmal ve istismarın ergenlerin öz yeterliğini olumsuz yönde etkilediği sonucunu ortaya koymuştur. Aynı çalışma öz yeterliği düşük olan ergenlerin, uyum problemleri yaşama, zorbalık yapan gruplara dahil olma, cinsel istismara maruz kalma, gelişimsel problemler gösterme yatkinlıklarının daha fazla olduğu sonucunu derlemiştir. Benight ve Bandura (2004), öz yeterliğin cinsel istismar veya başka sebeplerden kaynaklanan travma sonrası stres bozukluğu tepkilerinde iyileştirici etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.

3. YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMA DESENİ

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada değişkenler arası ilişkilerin ve moderator etkinin incelenmesi amaçlanmış ve bu doğrultuda ilişkisel tarama modeli seçilerek çalışılmıştır. Araştırmada olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisi incelenmiş ve bu etkide öz yeterliğin moderatör rolü analiz edilmiştir. Bu sebeple çalışmada moderator değişken analizine dayalı bir ilişkisel desen kullanılmıştır.

3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini 2-6 yaş arasında çocuğu olan tüm dünyada yaşayan Türk anne babalar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye’de yaşayan, 2-6 yaş arası çocuğu olan Türk uyruklu 237 kişi oluşturmuştur. Araştırmaya katılan kişiler rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiştir.

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmaya katılan kişilere sırasıyla Onam Formu, Sosyodemografik Bilgi Formu, Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Ölçeği, Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Öz Yeterlik Ölçeği sunulmuştur.

3.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan Sosyodemografik Bilgi Formu, çalışmaya katılan bireylerin cinsiyeti, yaşı, yaşadığı şehir, medeni durumu, eğitim düzeyi, mesleği, çalışma durumu, kronik rahatsızlıkları, sahip olunan çocuk sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi, ekonomik düzeyi ve geçmiş psikiyatrik hastalıkların öyküsünün sorulduğu genel bir kişisel bilgi formudur.

3.3.2 Ebeveyn Tutum Ölçeği

Kullanılan Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiştir. ETÖ, 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken

gösterdikleri tutumları ölçmek amacı için geliştirilmiştir. ETÖ, 46 maddelik bir ölçek olup dört alt boyuta sahiptir. Bu dört alt boyut, demokratik (17 madde), otoriter (11 madde), aşırı koruyucu (9 madde) ve izin verici (9 madde) ebeveyn tutumlarından ibarettir. Ölçek, beşli likert tipi olarak hazırlanmıştır ve ölçekteki her madde için bir sıklık ifadesi bulunmaktadır. 1 puan “hiçbir zaman böyle değildir”, 2 puan “nadiren böyledir”, 3 puan “bazen böyledir”, 4 puan “çoğunlukla böyledir” ve 5 puan “her zaman böyledir” anlamlarına gelmektedir. Ebeveynlerin her alt boyuttan aldıkları toplam skor teker teker toplanarak hesaplanır ve en yüksek skoru aldığı alt boyut ebeveynin hangi ebeveynlik tutumuna sahip olduğunu gösterir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde testin iç tutarlılık için yapılan güvenirlik analizlerinde Cronbach alfa değerleri “Demokratik Tutum” için .83, “Otoriter Tutum” için .76, “Aşırı Koruyucu Tutum” için .75 ve “İzin Verici Tutum” için ise .74 olarak bulunmuştur.

3.3.3 Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Ölçeği

Ölçeğin asıl hali Felitti ve Anda (1998) tarafından geliştirilmiş olup 10 maddelik “Evet” ve “Hayır” yanıtlarından oluşmaktadır. Türkçe formun uyarlaması Gündüz vd., (2018) tarafından geliştirilmiştir ve “Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği (ÇÇOYÖ) olarak kullanılmaktadır. ÇÇOYÖ de 10 sorudan oluşmakta olup her madde için verilecek her bir “Evet” yanıtı 1 puan değerinde sayılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 ve alınabilecek en yüksek puan 10’dur. Toplam puan arttıkça kişilerin çocukluk döneminde yaşadıkları olumsuz deneyimlerin arttığı görülmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için Cronbach alfa değerine bakılmıştır ve 0.742 olarak bulunmuştur.

3.3.4 Öz Yeterlik Ölçeği

Genel öz yeterlik ölçeğinin özgün hali Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilmiş 23 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin özgün hali 14 dereceli iken ölçek sonradan beşli likert tipine çevrilmiştir. Ölçek tekrar çalışılarak 17 maddelik en yaygın olarak kullanılan son haline gelmiştir (Magaletta & Oliver, 1999; Akt. Yıldırım & İlhan, 2010). Ölçeğin Türkçe uyarlaması çalışılırken 17 maddelik son hali kullanılmış ve Yıldırım ve İlhan (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçekte “Sizi ne kadar tanımlıyor” sorusuna her madde için beş dereceli yanıtlar sunulmuştur. “Hiç” için 1 puan verilirken “Çok İyi” için 5 puan

verilmektedir. Ölçek, başlama, yılmama ve sürdürme çabası-ısrar olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır.

3.4. İŞLEM

Araştırma verilerini toplanabilmesi için öncelikle Altınbaş Üniversitesi Etik Kurul onayı alınmıştır. Sonrasında örneklem için ihtiyaç duyulan 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlere Google Forms platformu üzerinden ulaşılmaya başlanmıştır. 242 kişiye ulaşılmış ve uç değer analizi yapılarak çalışmada kullanılacak örneklem sayısı 237 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışma katılımcıların gönüllülüğü esas alınarak yapılmış olup ölçek doldurulmadan hemen önce kendileri bilgilendirilmiş onam formu aracılığıyla bilgilendirilmişlerdir. Araştırma verileri 2024 yılının şubat ayı ve 2025 yılının şubat ayı arasında bir yıl boyunca toplanmıştır. Araştırma sürecince gizlilik ilkesine bağlı kalınarak katılımcılardan kişisel bilgi alınmamıştır.

3.5 VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada toplanan verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizine geçilmeden önce veri seti üzerinde ön işlemler gerçekleştirilmiş ve eksik veriler kontrol edilmiştir. Araştırmanın örneklemi oluşturan 242 katılımcının verileri incelenmiş, uç değer analizi amacıyla z-skorları değerlendirilmiştir. Z-skorlarının ± 3 sınırını aşması dikkate alınarak 6 katılımcının verisi uç değer olarak belirlenmiş ve analizler bu kişilerin verileri çıkarıldıktan sonra, toplam 237 kişi üzerinden yürütülmüştür.

Veri setinin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla öncelikle çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları Ölçeği (ACE), Öz Yeterlik Ölçeği, Demokratik, Otoriter, Koruyucu ve İzin Verici Ebeveyn Tutumu ölçeklerine ilişkin Cronbach's Alpha değerleri belirlenmiştir.

Ölçeklerin normal dağılım özelliklerini değerlendirmek amacıyla, tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri) hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek veri setinin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir.

Araştırmada yer alan demografik değişkenlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları da ayrı bir tabloda sunulmuştur. Katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, çalışma durumu, kronik rahatsızlık durumu, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, ekonomik düzey algısı, ebeveynlerinin hayatta olma durumu ve psikiyatrik tanı durumu gibi sosyo-demografik özellikleri frekans analiziyle raporlanmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson momentler çarpım korelasyon analizi uygulanmıştır. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, ebeveyn tutumları ve öz yeterlik değişkenleri arasındaki doğrusal ilişkiler bu analizle değerlendirilmiştir.

Son olarak, öz yeterlik ve olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini test etmek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi (Genel Doğrusal Model - GLM) gerçekleştirilmiştir. Analiz kapsamında, Demokratik, Otoriter, Koruyucu ve İzin Verici Ebeveyn Tutumu ölçekleri bağımlı değişkenler olarak belirlenmiş; öz yeterlik, ACE ve bu iki değişkenin etkileşim terimi bağımsız değişkenler olarak modele dahil edilmiştir. Böylece, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ve öz yeterliğin ebeveyn tutumu algıları üzerindeki etkisi hem tek başına hem de etkileşim düzeyinde incelenmiştir.

Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Tablo 4.1: Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları (Cronbach's Alpha).

Ölçek Adı	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
ACE (Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları)	10	.69
ÖZ (Öz yeterlik)	17	.87
DEM (Demokratik Ebeveyn Tutumu)	16	.90
OTO (Otoriter Ebeveyn Tutumu)	11	.86
KOR (Koruyucu Ebeveyn Tutumu)	9	.80
İZİ (İzin Verici Ebeveyn Tutumu)	9	.75

Tablo 1’de yer alan Cronbach's Alpha değerleri, çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılıklarını değerlendirmek amacıyla hesaplanmıştır. Analiz bulgularına göre, Demokratik Ebeveyn Tutumu Ölçeği (DEM) .90 değerinde oldukça yüksek bir güvenilirlik katsayısına sahiptir ve ölçeğin yüksek derecede tutarlı ölçümler sağladığı görülmektedir. Benzer şekilde, Öz yeterlik Ölçeği (ÖZ) için hesaplanan Cronbach's Alpha değeri .87 olup, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Otoriter Ebeveyn Tutumu Ölçeği (OTO) için elde edilen .86’lık alfa değeri de yüksek güvenilirliğe işaret etmektedir.

Koruyucu Ebeveyn Tutumu Ölçeği (KOR) .80 ve İzin Verici Ebeveyn Tutumu Ölçeği (İZİ) .75 alfa değerleri ile kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip bulunmaktadır. Bununla birlikte, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları Ölçeği (ACE) için hesaplanan Cronbach's Alpha değeri .69 olup, literatürde kabul edilebilir alt sınırdan yeri aldığı değerlendirilmektedir. Genel olarak, çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının kabul edilebilir ve yüksek düzeyde olduğu, ölçümlerin güvenilir bir şekilde yapıldığı söylenebilir.

Tablo 4.2: Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.

Değişken	N	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
ACE (Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları)	237	1,83	1,92	0,89	-0,01
Öz yeterlik	237	62,77	11,68	-0,35	0,16
Demokratik Ebeveyn Tutumu	237	73,79	9,00	-1,18	1,39
Otoriter Ebeveyn Tutumu	237	21,10	7,08	1,11	1,14
Koruyucu Ebeveyn Tutumu	237	32,15	6,22	-0,15	-0,22
İzin Verici Ebeveyn Tutumu	237	20,87	5,64	0,81	1,43

Veri setinde yer alan toplam 242 katılımcının verileri incelendikten sonra, uç değer analizi amacıyla z-skorları değerlendirilmiş ve ± 3 sınırının ötesinde değerler tespit edilmiştir. Bu doğrultuda 6 kişinin verisi uç değer olarak belirlenmiş ve analizlerde sapma yaratmaması adına araştırma dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla tanımlayıcı istatistikler ve devam eden analizler 237 katılımcı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, ölçeklerin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri görülmektedir. Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin değerlendirilmesinde, normal dağılım varsayımının sağlanıp sağlanmadığı önemli bir kriterdir. Kline (2011) tarafından önerilen sınırlara göre, çarpıklık değerinin ± 3 , basıklık değerinin ise ± 10 sınırları içerisinde olması, verilerin normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, çalışmada yer alan değişkenlerin çarpıklık değerlerinin -1.18 ile 1.11 arasında, basıklık değerlerinin ise -0.22 ile 1.43 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm değişkenler bu sınırlar içerisinde kalmakta olup, ciddi bir sapma olmadığı söylenebilir.

Özellikle Demokratik Ebeveyn Tutumu değişkeninin çarpıklık değeri -1.18 ile sola çarpık bir dağılıma işaret etmektedir. Benzer şekilde, Otoriter Ebeveyn Tutumu (1.11) ve İzin Verici Ebeveyn Tutumu (0.81) değişkenlerinde sağa çarpıklık gözlemlenmektedir. Ancak bu değerler Kline'in belirttiği sınırlar dahilindedir ve normal dağılıma aykırı bir durum teşkil etmemektedir. Basıklık değerleri açısından ise, en yüksek basıklık Demokratik Ebeveyn Tutumu (1.39) ve İzin Verici Ebeveyn Tutumu (1.43) değişkenlerinde görülmekle birlikte,

bunların da kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir. Genel olarak, veri setinin normal dağılım varsayımını karşıladığı ve analizler için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.3: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.

Değişken	f	%
Cinsiyet		
Erkek	61	25,7
Kadın	176	74,3
Yaş		
18-24	13	5,5
25-34	98	41,4
35-44	99	41,8
45 ve üstü	27	11,4
Medeni Durum		
Bekar	7	3,0
Boşanmış	21	8,9
Evli	203	85,7
İlişkisi var	6	2,5
Eğitim Düzeyi		
Doktora	4	1,7
İlkokul	3	1,3
Lisans	95	40,1
Lise	63	26,6
Ortaokul	15	6,3
Önlisans	31	13,1
Yüksek Lisans	26	11,0
Aktif Çalışma Durumu		
Evet	167	70,5
Hayır	70	29,5
Kronik Rahatsızlık Durumu		
Evet	38	16,0
Hayır	199	84,0
Annenin Eğitim Düzeyi		
Hiç okula gitmedi	16	6,8
İlkokul	104	43,9
Ortaokul	42	17,7
Lise	48	20,3
Lisans	27	11,4

Tablo 4.3: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları (Devamı).

Babanın Eğitim Düzeyi		
Hiç okula gitmedi	12	5,1
İlkokul	77	32,5
Ortaokul	48	20,3
Lise	50	21,1
Lisans	50	21,1
Ekonomik Düzey		
Çok Yüksek	3	1,3
Yüksek	43	18,1
Orta	180	75,9
Düşük	11	4,6
Annenin Hayatta Olma Durumu		
Evet	208	87,8
Hayır	29	12,2
Babanın Hayatta Olma Durumu		
Evet	181	76,4
Hayır	56	23,6
Psikiyatrik Tanı Durumu		
Evet	23	9,7
Hayır	214	90,3

Tablo 3’te çalışmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları sunulmuştur. Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, örneklemin büyük çoğunluğunu kadın katılımcıların oluşturduğu görülmektedir (%74,3 kadın; %25,7 erkek). Bu durum, çalışmanın kadın bireyler açısından daha temsil edici olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, en yüksek oranın %41,8 ile 35-44 yaş aralığında olduğu, bunu %41,4 ile 25-34 yaş grubunun takip ettiği dikkat çekmektedir. 45 yaş ve üstü katılımcıların oranı %11,4 iken, 18-24 yaş grubunun çalışmada en düşük oranda yer aldığı (%5,5) görülmektedir. Örneklemin çoğunluğunun 25-44 yaş aralığında yoğunlaştığı söylenebilir.

Medeni durum verilerine göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu evlidir (%85,7). Bekâr bireyler %3,0, boşanmış bireyler %8,9 ve ilişkisi olan bireyler %2,5 oranındadır. Bu dağılım, örneklemin ağırlıklı olarak evli bireylerden oluştuğunu göstermektedir.

Eğitim düzeyi açısından bakıldığında, katılımcıların %40,1'i lisans mezunu, %26,6'sı lise mezunu, %13,1'i ön lisans, %11,0'ı yüksek lisans mezunu, %6,3'ü ortaokul mezunu, %1,7'si doktora mezunu ve %1,3'ü ilkokul mezunudur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun lise ve üzeri eğitim seviyesine sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Aktif çalışma durumuna ilişkin bulgular, katılımcıların %70,5'inin aktif olarak çalıştığını, %29,5'inin ise çalışmadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, örneklemin çoğunluğunun iş gücüne katılım sağladığını göstermektedir.

Kronik rahatsızlık durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların %16,0'sının kronik bir rahatsızlığa sahip olduğu, %84,0'ünün ise herhangi bir kronik rahatsızlık belirtmediği görülmektedir.

Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim düzeyi incelendiğinde, annelerin %43,9'unun ilkokul mezunu olduğu, %20,3'ünün lise, %17,7'sinin ortaokul ve %11,4'ünün lisans mezunu olduğu dikkat çekmektedir. %6,8 oranında anne hiç okula gitmemiştir. Babaların eğitim düzeyi ise annelere benzer şekilde çoğunlukla ilkokul (%32,5) ve lise (%21,1) seviyesindedir; %21,1'i lisans, %20,3'ü ortaokul mezunu ve %5,1'i hiç okula gitmemiştir.

Katılımcıların algıladıkları ekonomik düzey incelendiğinde, %75,9'unun ekonomik durumunu orta düzeyde, %18,1'inin yüksek, %4,6'sının düşük ve %1,3'ünün çok yüksek olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Örneklemin çoğunluğunun orta ekonomik düzeye sahip olduğu görülmektedir.

Annenin ve babanın hayatta olma durumuna ilişkin verilerde, annelerin %87,8'inin hayatta olduğu, %12,2'sinin hayatta olmadığı; babaların ise %76,4'ünün hayatta olduğu, %23,6'sının hayatta olmadığı rapor edilmiştir.

Son olarak, psikiyatrik tanı durumu incelendiğinde, katılımcıların %9,7'sinin bir psikiyatri hekimi tarafından konulmuş bir tanıya sahip olduğu, %90,3'ünün ise herhangi bir tanıya sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu oran, örnekleimde ruh sağlığı açısından tanı almış bireylerin görece düşük oranda temsil edildiğini göstermektedir.

Korelasyon ve Regresyon Bulguları

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon ve regresyon analizleri Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 4.1: Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Öz yeterlik	1					
2. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları (ACE)	-.18**	1				
3. Demokratik Ebeveyn Tutumu	.37**	-.15*	1			
4. Otoriter Ebeveyn Tutumu	-.35**	.20**	-.49**	1		
5. Koruyucu Ebeveyn Tutumu	-.02	.02	.17**	.07	1	
6. İzin Verici Ebeveyn Tutumu	-.10	-.00	.00	.11	.30**	1

Not. $p < .05$, $p < .01$.

Tablo 4'te yer alan Pearson korelasyon katsayıları, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları (ACE), ebeveyn tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici) ve öz yeterlik değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar hem anlamlı hem de anlamsız ilişkileri göstermekte ve çalışmanın amaçları doğrultusunda önemli bulgular sunmaktadır.

Öncelikle öz yeterlik ile diğer değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında, öz yeterlik ile olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0.18$, $p < .01$). Bu bulgu, çocukluk döneminde olumsuz yaşantılar yaşayan bireylerin öz yeterlik düzeylerinin daha düşük olabileceğini göstermektedir. Öz yeterlik ile demokratik ebeveyn tutumu arasında ise pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = 0.37$, $p < .01$). Bu durum, demokratik ebeveyn tutumunun bireylerin öz yeterlik algısını güçlendirebileceğini düşündürmektedir. Öz yeterlik ile otoriter ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0.35$, $p < .01$). Bu bulgu, otoriter tutumla yetiştirilen bireylerin öz yeterlik düzeylerinin daha düşük olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Öz yeterlik ile koruyucu ebeveyn tutumu ($r = -0.02$, $p > .05$) ve izin verici ebeveyn tutumu ($r = -0.10$, $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları (ACE) değişkenine bakıldığında, ACE ile demokratik ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0.15, p < .05$). Bu bulgu, çocuklukta demokratik tutum sergileyen ebeveynlere sahip bireylerin daha az olumsuz yaşantıya maruz kalabileceğini düşündürmektedir. ACE ile otoriter ebeveyn tutumu arasında ise pozitif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0.20, p < .01$), bu da otoriter tutumun çocukluk döneminde olumsuz yaşantılarla ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. ACE'nin koruyucu ($r = 0.02, p > .05$) ve izin verici tutumlarla ($r = -0.00, p > .05$) anlamlı bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise demokratik ebeveyn tutumu ile otoriter tutum arasında güçlü negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -0.49, p < .01$). Bu bulgu, demokratik ve otoriter tutumların birbirine zıt özellikler taşıdığını desteklemektedir. Demokratik ebeveyn tutumu ile koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.17, p < .01$). İzin verici ebeveyn tutumu ile demokratik tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Otoriter ebeveyn tutumu ile koruyucu ($r = 0.07, p > .05$) ve izin verici tutumlar ($r = 0.11, p > .05$) arasında da anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Koruyucu ebeveyn tutumu ile izin verici ebeveyn tutumu arasında ise pozitif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = 0.30, p < .01$). Bu bulgu, bu iki tutum türünün bazı ortak özellikler taşıyabileceğini düşündürmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, çalışmada öz yeterlik düzeyinin özellikle demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları ile anlamlı bir şekilde ilişkilendiği; olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ise yine ebeveyn tutumlarıyla anlamlı düzeyde bağlantılar gösterdiği ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, ebeveyn tutumlarının bireylerin hem çocukluk dönemi yaşantıları hem de yetişkinlikteki öz yeterlik algısı üzerinde önemli etkileri olabileceğini desteklemektedir.

Tablo 4.2: Öz Yeterlik, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları (ACE) ve Etkileşimin Ebeveyn Tutumları Üzerine Regresyon Analizi Sonuçları.

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	b	SH	β	t	p	F (3,233)	p(F)	R ²
Demokratik Tutum	Sabit	66,27	2,74	–	24,16	.000	14,48	.000	.16
	ACE	-0,25	0,11	-0,15	-2,27	.024			
	Öz yeterlik	0,15	0,06	0,19	2,68	.008			
	ACE $\times$ Öz yeterlik	-0,03	0,01	-0,13	-2,04	.043			
Otoriter Tutum	Sabit	28,23	1,97	–	14,31	.000	12,98	.000	.14
	ACE	0,11	0,12	0,06	0,90	.367			
	Öz yeterlik	-0,18	0,05	-0,22	-3,45	.001			
	ACE $\times$ Öz yeterlik	-0,02	0,04	-0,03	-0,48	.636			
Koruyucu Tutum	Sabit	32,05	2,00	–	16,20	.000	0,18	.907	.002
	ACE	0,07	0,13	0,04	0,58	.565			
	Öz yeterlik	0,02	0,07	0,03	0,66	.511			
	ACE $\times$ Öz yeterlik	-0,02	0,04	-0,04	-0,63	.531			
İzin Verici Tutum	Sabit	21,20	1,68	–	12,62	.000	0,89	.450	.011
	ACE	0,04	0,10	0,03	0,39	.699			
	Öz yeterlik	0,08	0,06	0,09	1,37	.173			
	ACE $\times$ Öz yeterlik	-0,01	0,03	-0,02	-0,33	.742			

Regresyon analizine göre, demokratik ebeveyn tutumu üzerinde hem olumsuz çocukluk çağı yaşantıları (ACE) hem öz yeterlik hem de bu iki değişkenin etkileşimi anlamlı birer yordayıcı olarak bulunmuştur. ACE puanının demokratik tutumu negatif yönde anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir ($b = -0,25$, $p = .024$, $\beta = -0,15$). Bu sonuç, çocuklukta daha fazla olumsuz yaşantıya maruz kalan bireylerin, ebeveynlerinin daha az demokratik tutum sergilediğini algıladıklarını göstermektedir. Öz yeterlik değişkeni ise demokratik ebeveyn tutumunu pozitif yönde ve anlamlı biçimde yordamakta ($b = 0,15$, $p = .008$, $\beta = 0,19$), bireylerin öz yeterlik düzeyleri arttıkça ebeveynlerini daha demokratik algıladıklarını düşündürmektedir. Ayrıca, ACE ve öz yeterlik etkileşim terimi de anlamlı bulunmuştur ($b = -0,03$, $p = .043$, $\beta = -0,13$). Bu sonuç, ACE'nin demokratik tutum üzerindeki etkisinin öz

yeterlik düzeyine bağılı olarak değiştiğini; özellikle düşük öz yeterliliğe sahip bireylerde olumsuz çocukluk yaşantılarının demokratik tutum algısını daha olumsuz etkilediğini işaret etmektedir. Modelin genel açıklayıcılığı orta düzeyde olup $R^2 = .16$ 'dır.

Otoriter ebeveyn tutumu üzerine yapılan analiz sonucunda, yalnızca öz yeterlik değişkeninin anlamlı bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir ($b = -0,18$, $p = .001$, $\beta = -0,22$). Elde edilen bu sonuç, öz yeterlik düzeyi yüksek olan bireylerin ebeveynlerini daha az otoriter olarak algıladığını göstermektedir. Diğer yandan, ACE değişkeni ($b = 0,11$, $p = .367$) ve ACE $\times$ öz yeterlik etkileşim terimi ($b = -0,02$, $p = .636$) otoriter tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Modelin genel anlamlılığı yüksek olmakla birlikte ($F(3, 233) = 12,98$, $p < .001$), açıklanan varyans oranı $R^2 = .14$ düzeyindedir.

Koruyucu ebeveyn tutumu için yapılan regresyon analizinde, ACE, öz yeterlik ve etkileşim terimi değişkenlerinin hiğbirinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görölmektedir. ACE ($b = 0,07$, $p = .565$), öz yeterlik ($b = 0,02$, $p = .511$) ve ACE $\times$ öz yeterlik etkileşimi ($b = -0,02$, $p = .531$) koruyucu tutum üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir. Modelin genel anlamlılığı da oldukęa düşük bulunmuş ($F(3, 233) = 0,18$, $p = .907$) ve açıklanan varyans oranı yalnızca %0,2 ($R^2 = .002$) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, koruyucu ebeveyn tutumunun bu iki değişkenden etkilenmediğini göstermektedir.

İzin verici ebeveyn tutumu üzerine yapılan analizde de benzer şekilde bağımsız değişkenlerin anlamlı bir yordayıcı olmadığı saptanmıştır. Hem ACE ($b = 0,04$, $p = .699$) hem öz yeterlik ($b = 0,08$, $p = .173$) hem de etkileşim terimi ($b = -0,01$, $p = .742$) izin verici tutum üzerinde anlamlı bir etkide bulunmamaktadır. Modelin genel olarak anlamlı olmadığı ($F(3, 233) = 0,89$, $p = .450$) ve varyansın yalnızca %1,1'inin açıklandığı görölmektedir ($R^2 = .011$). Bu sonuç, izin verici tutumun bireylerin öz yeterlik düzeyleri ya da çocukluk yaşantıları ile doğrudan ilişkili olmadığını düşündürmektedir.

Özetle, öz yeterlik ve olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları üzerinde anlamlı etkileri bulunmuş; koruyucu ve izin verici tutumlar üzerinde ise anlamlı bir etkileri saptanmamıştır. Özellikle demokratik tutumda ACE $\times$ öz yeterlik etkileşiminin anlamlı çıkması, öz yeterliliğin olumsuz yaşantılarla baş etmede kritik bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırma, bireylerin çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları olumsuz yaşantıların, yetişkinlik dönemindeki ebeveyn tutumlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, erken yaşam deneyimlerinin bireyin içsel psikolojik kaynaklarını ve ilişkisel örüntülerini şekillendirmede kritik bir rol oynadığı yönündeki önceki bulgularla örtüşmektedir (Felitti vd., 1998; Anda vd., 2006). Özellikle demokratik ebeveyn tutumlarının, olumsuz çocukluk yaşantısı olmayan bireylerde daha güçlü şekilde gözlemlenmesi, geçmiş deneyimlerin ebeveynlik stilleri üzerinde belirleyici olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, öz yeterlik düzeyinin bu ilişkide önemli bir moderatör değişken olarak işlev gördüğü bulunmuştur. Bandura'nın (1997) öz yeterlik kuramı doğrultusunda, bireylerin kendi yaşamlarını yönlendirme ve etkili ebeveynlik sergileme konusundaki inançları, geçmişin etkilerini dengeleyebilecek potansiyele sahiptir. Bu doğrultuda, öz yeterliliği yüksek bireylerin olumsuz çocukluk deneyimlerine rağmen daha olumlu ebeveynlik tutumları sergilemeleri, psikolojik dayanıklılık ve bireysel baş etme kaynaklarının önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bu çalışma kapsamında ele alınan alt ve temel hipotezler olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumları üzerinde yordayıcı etkisi olduğu ve öz yeterliğin, olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini anlamlı şekilde moderatör bir değişken olarak etkilediği yönündedir.

Bulgular, özellikle olumsuz çocukluk deneyiminin bulunmamasının demokratik ebeveyn tutumunu öngördüğünü göstermektedir. Bu sonuç, geçmiş yaşantıların bireyin kendi ebeveynlik tarzını şekillendirmede etkili olduğu yönündeki psiko-sosyal gelişim kuramlarıyla uyumludur (Erikson, 1963). Demokratik tutum ile olumsuz çocukluk yaşantıları arasındaki olumsuz ilişki, çocukluk dönemi yaşantıları ile bireyin tutumları arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Otoriter ebeveynlik tarzının, çocuklukta olumsuz deneyimler ile doğrudan bir bağlantısı olduğu görülmektedir. Araştırmalar, otoriter ebeveynlerin çocukları üzerinde olumsuz etkiler yarattığını, bunun sonucunda bu çocukların özgüven eksikliği, bağımlılık ve negatif benlik algısı geliştirdiğini göstermektedir (Blondin vd., 2011; Subaşı vd., 2022). Özellikle, otoriter ebeveynlerin çocukları, sosyal ilişkilerde zorluklar yaşamaktadır ve bundan dolayı daha az destekleyici yetişkin ilişkileri geliştirmektedirler (Kogan vd., 2018). Demokratik tutum ise, çocuklukta

sağlıklı ve destekleyici bir ortamda büyüyen bireylerde daha fazla olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Yetkin ebeveynlik uygulamaları, çocukların kendine güvenlerinin artmasına ve olumlu benlik algısı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır (Blondin vd., 2011; Hughes & Cossar, 2015). Daha önce yapılan araştırmalarda, otoriter ebeveynlik tarzı ile şiddetli çocukluk deneyimleri arasında da güçlü bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir; bu durum, bireylerin zamanla benlik algısının kötüleşmesine ve daha fazla travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) geliştirmelerine neden olmaktadır (Kim vd., 2021; Dhondt vd., 2019). Otoriter ve olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kalan bireyler, duygusal sorunlar ve kötü zihinsel sağlık ile daha yüksek risk altındadır (Hughes vd., 2016). Olumsuz çocukluk deneyimlerinin etkileri sadece bireylerin psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri ile sınırlı değildir; aynı zamanda toplumsal tutum ve davranışlarını da şekillendirmektedir. Bu deneyimler, kişilerin dünyayı ve insanları algılama biçimlerini derinlemesine etkilemektedir (Salokangas vd., 2018).

Olumsuz çocukluk yaşantılarının, bir bireyin ebeveynlik tutumları üzerinde önemli etkiler yarattığı yönündeki düşünceler, akademik alanda sıkça tartışılan bir konudur. Demokratik ebeveyn tutumu, ebeveynlerin çocuklarına karşı daha rehberlik edici, destekleyici bir yaklaşım benimsemesiyle tanımlanmaktadır. Bu tutum, çocukların bireyselliklerini geliştirmelerine, bağımsız bir birey olmalarına yardımcı olurken, aynı zamanda sağlıklı bir bağlanma ve iletişim biçimini de teşvik etmektedir (Eker & Türk, 2021; Pala vd., 2023; Avcı & Güleç, 2020). Olumsuz çocukluk deneyimlerinin eksikliği, demokratik ebeveyn tutumlarının gelişmesine katkıda bulunduğu kabul edilmektedir; çünkü bu tür deneyimler ebeveynlerin karşılaştıkları sıkıntıları ve bu sıkıntıların çözüm yollarını etkileyebilmektedir (Hocaoğlu & Cangı, 2024).

Otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen ebeveynlerin, çocuklarının üzerinde yoğun bir kontrol ve kural koyma davranışları sergiledikleri bilinmektedir (Özdoğru & Kapaklıkaya, 2021; Yüzügüldü & Ülküer, 2023). Bu durum, çocukların bağımsızlık ve bireysellik gelişme fırsatlarını sınırlandırabilir, bu da uzun vadede çocukların özsaygı seviyelerini olumsuz etkileyebilir (Kalaylı & Akduman, 2024; Bilgici, 2022). Öte yandan, demokratik ebeveyn tutumu, çocukların gelişimlerini desteklerken, aynı zamanda onlara kendi kararlarını verme fırsatı tanıyarak, öz düzenleme becerilerini de geliştirebilir (Hocaoğlu & Cangı, 2024; Önder vd., 2018). Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuklarına karşı olan

tutumlarının, onların gelişimsel süreçleri ve davranışsal ve duygusal sağlığı üzerinde önemli doğrudan etkileri bulunduğu tespit edilmiştir (Tutumlu, 2024; Karababa, 2019).

İzin verici ebeveyn tutumu ise farklı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu tür ebeveynler genellikle çocuklarına karşı daha az müdahaleci ve kural koyucudur; bu da çocukların keşfetme ve risk alma davranışlarını teşvik edebilir (Avcı & Güleç, 2020; Özdoğru & Kapaklıkaya, 2021). Ancak, aşırı izin verici ebeveynlik, çocukların öz disiplin ve sorumluluk geliştirmesini engelleyebilir; bu nedenle bu tür tutumların da olumsuz etkileri olduğu göz önüne alınmalıdır (Büyükbodur & Çakıcı, 2020). Olumsuz çocukluk deneyimlerinin olmadığı bir ortamda, ebeveynlerin demokratik veya dengeli bir tutum benimsemeleri daha olasıdır. Bu durum, ebeveynlerin çocukları için sağlıklı sınırlar belirleme yeteneklerini daha etkin bir biçimde kullanmalarına olanak tanır (Hocaoğlu & Cangı, 2024; Önder vd., 2018).

Genel itibarıyla, ebeveynlik tutumlarının, ebeveynlik geçmişlerinin ve çocukların yaşam deneyimlerinin birbirleriyle olan ilişkisi, ebeveynlerin tutumlarının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Özellikle demokratik ebeveyn sahiptir hem çocukların öz benlik gelişiminde hem de uzun vadeli psikolojik sağlığında vazgeçilmez bir yere sahiptir (Eker & Türk, 2021; Karababa, 2019; Müren & Yasin, 2021). Koruyucu tutum da ebeveynlerin çocuklarını koruma çabalarının yanı sıra, duygusal gelişimlerine ve sosyal uyumlarına katkıda bulunabilmektedir (Tutumlu, 2024; Büyükbodur & Çakıcı, 2020). Nihayetinde, olumlu çocukluk yaşantılarının eksikliği, ebeveynlerin çocuklarına karşı daha yapıcı, destekleyici ve demokratik yaklaşımlar geliştirmelerinde etkili bir unsur olmuştur (Hocaoğlu & Cangı, 2024; Özdoğru & Kapaklıkaya, 2021; Uygun & Kozikoğlu, 2020). Daha sonraki dönemde, ebeveynlik stilinin etkileri üzerine yapılan araştırmalar, ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimsel süreçleri üzerindeki etkisi üzerine yoğunlaşarak bu tutumların farklı açılardan incelenmesini sağlayabilir.

Ebeveyn tutumlarının çeşitliliği üzerine yapılan çalışmalar, olumsuz deneyimlerin ve tutumların çocukların psikososyal gelişimindeki etkilerini daha net bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır (Büyükbodur & Çakıcı, 2020; Tutumlu, 2024). Demokratik ve izin verici ebeveyn tutumları, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine yönelik olumlu katkılarda bulunurken, otoriter tutumdan uzaklaşmak, daha sağlıklı iletişim ve bağlanma biçimlerinin gelişmesine olanak tanıyabilir (Özdoğru & Kapaklıkaya, 2021; Yüzügüldü & Ülküer, 2023; Uygun & Kozikoğlu, 2020). Bu nedenle, ebeveynlerin kendi çocukluk

deneyimlerinden çıkardıkları derslerin ve geliştirdikleri tutumların, çocukların yaşamları üzerinde uzun bir etkisi olacağı bilinmektedir.

Olumsuz çocukluk yaşantısının bulunmaması, demokratik ebeveyn tutumunun gelişme potansiyelini artıran bir faktördür. Bu etkilemektedir hem ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerini hem de çocukların sosyal, psikolojik ve duygusal gelişimlerini doğrudan etkilemektedir (Tutumlu, 2024; Avcı & Güleç, 2020). İleriye dönük çalışmalarda, ebeveynlik tarzlarının çocuklar üzerindeki etkilerinin yanı sıra, ebeveynlerin kendi geçmiş deneyimlerinin bu tutumları nasıl şekillendirdiğini incelemek, ebeveynlik stratejilerini optimize etmek adına büyük önem taşımaktadır. Bu alanda daha fazla araştırma yapılmasının ebeveynlik tutumları ve çocukların gelişimsel süreçleri arasındaki ilişki derinlemesine anlaşılabilmesi için önemli olduğu düşünülmektedir (Eker & Türk, 2021; Önder vd., 2018; Karababa, 2019).

Çocuklukta travma yaşamış bireyler, diğer insanlara karşı olumsuz tutumlar geliştirirken, demokratik tutumlar sergileyen bireyler daha sağlıklı sosyal ilişkiler ve duygu yönetimi yetenekleri geliştirmektedirler (Carvalho vd., 2019; Bethell vd., 2014). Yapılan araştırmalar, otoriter ebeveynlik ile olumsuz çocukluk deneyimleri arasında net bir ilişki bulmakta, bu durumun bireylerin gelecekteki sosyal ilişkilerini ve tutumlarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Demokratik tutum ile olumsuz çocukluk deneyimlerinin olumsuz ilişkisi, bireylerin sağlıklı bir gelişim süreci geçirmeleri için kritik öneme sahiptir (Miller vd., 2011). Ebeveynlik tutumları, bireylerin geçmiş deneyimlerini ve ruhsal durumlarını yansıtan bir ayna gibi işlev görmektedir. Bu nedenle, çocukların daha sağlıklı bir şekilde büyüebilmeleri için ebeveynlerin kendi geçmişleriyle yüzleşmeleri ve olumlu davranış örnekleri sunmaları büyük bir önem taşımaktadır (Işık, 2023; Yüzügüldü & Ulkuer, 2023; Sezer vd., 2019; Çelebi & Polat, 2019). Geçmişte yaşanan deneyimler, ebeveynlik tutumlarını şekillendirmekte ve bu durum, bireylerin çocuklarına nasıl yaklaşacaklarını belirlemektedir. Bu durum, çocukların gelişimi açısından son derece kritik bir öneme sahiptir (Kayman vd., 2021; Kocabaş, 2022). Ebeveynlerin geçmişte yaşadığı travmalar ve tutumları, çocukların duygusal ve sosyal gelişim süreçleri üzerinde derin etkiler meydana getirmektedir. Otoriter veya izin verici tutumların kötü yönetimi, çocukların yaşamları boyunca süren psikolojik sorunlar geliştirmelerine yol açabilmektedir (İnanç vd., 2017; Öngider, 2013). Hem ebeveynlik stilleri hem de çocuklukta yaşanan deneyimler, bireylerin

tutumlarını ve sosyal davranışlarını temel düzeyde etkilemektedir. Bu nedenle, ebeveynlik tutumlarının gözden geçirilmesi, eğitim programları ve ebeveyn destek çalışmaları ile sağlıklı bir biçimde şekillendirilmesi önerilmektedir (Pala vd., 2023; Çıldır vd., 2018; Kardeş, 2021).

Ebeveyn tutumları genellikle otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır (Kantarcıoğlu & Evim, 2018; Doğruyol & Yetim, 2019; Pala vd., 2023). Otoriter ebeveynler, çocuklar üzerinde yoğun kontrol uygularken, demokratik ebeveynler çocukların görüşlerine değer verir ve duygularına duyarlıdırlar (Durualp vd., 2023). İzin verici ebeveynler ise, çocuklarına karşı daha az kural koymakta ve daha az kontrol sağlamaktadırlar (Parsak & Kuzucu, 2020; İnanç vd., 2017). Bu bağlamda, ebeveynlerin geçmişte yaşadığı travmaların, özellikle otoriter ve koruyucu tutumların gelişiminde etkili olduğu öne sürülmektedir. Araştırmalar, travma geçirmiş ebeveynlerin çocuklarına karşı daha baskıcı ve kontrolcü davranışlar sergileyebileceğini göstermektedir (Büyükbodur & Çakıcı, 2020; Öngider, 2013). Çocuklar, bu tür tutumlar altında yetiştiklerinde, özgüven eksikliği, sosyal becerilerde gerilik ve bağımlılık gibi durumlarla karşılaşma riski taşımaktadırlar (Zorbaz & Kiye, 2023; Çıldır vd., 2018).

Ebeveyn tutumları, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinde de belirleyici bir rol oynamaktadır. Demokratik ebeveynler, çocuklarına karşı duyarlı ve destekleyici olduklarından, çocukların empati becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilmektedirler (Kurt, 2021; Derman vd., 2020). Ancak, izin verici ebeveynler bu becerilerin gelişiminde zayıf kalabilmektedirler (Alabay, 2017). Otoriter ebeveyn tutumları ise, çocuklarda stres, kaygı ve agresif davranışların artmasına neden olabilmektedir (Çoban & Turan, 2023; Özyürek vd., 2019). Bu nedenle, ebeveyn tutumlarının doğru bir şekilde teşhis edilmesi ve dikkatlice yönetilmesi, çocukların sağlıklı gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Özellikle duygusal yönü ağır basan ebeveyn tutumları, çocukların akademik ve sosyal başarıları üzerinde önemli etkilere yol açmaktadır. Araştırmalar, erken çocukluk döneminde ebeveynlerin sıcak ve destekleyici tutumlarının, çocukların ilerideki sosyal ilişkilerini ve genel psikolojik sağlıklarını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir (Parsak & Kuzucu, 2020; Kurt, 2021). Yapılan çalışmalar, olumsuz çocukluk deneyimlerinin çocukların sosyal davranışlarını ve baş etme mekanizmalarını olumsuz etkilediğini göstermektedir (Arabacı & Demircioğlu, 2023; Kayman vd., 2021). Ebeveynlerin davranışları, çocukların ilk sosyal

deneyimlerini şekillendirmekte ve bu bağlamda çocuklara karşı sergilenen tutumlar, gelecekteki demokratik ebeveyn tutumlarının temellerini oluşturmaktadır (Kocabaş, 2022; Açar & Duran, 2024). Ebeveynlik tutumlarının sadece geçmiş deneyimlere dayanmadığı, aynı zamanda bu tutumların nasıl gelişeceği ve şekilleneceği üzerine de etkili olduğu ortaya konmuştur. Özellikle olumsuz deneyimler yaşayan ebeveynlerin, çocuklarına yönelik daha az empatik ve daha katı tutumlar sergileme olasılıklarının arttığı gözlemlenmiştir (Hıdır & Kılınç, 2023; Karaçay & Güloğlu, 2022).

Ebeveyn tutumlarının yanı sıra, anne-baba arasındaki ilişki de çocukların gelişimini doğrudan etkilemektedir. Araştırmalar, sürekli çatışma içinde olan ebeveynlerin çocuklarının sosyal becerilerinin olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır (Çoban & Turan, 2023; Durualp vd., 2023). Bu tür bir durum, çocukların sağlıklı ilişkiler kurma becerilerini zayıflatarak ilerleyen dönemlerde sosyal izolasyona yol açabilir (Parsak & Kuzucu, 2020).

Demokratik ebeveyn tutumu geliştirme ihtimali, bireylerin olanakları ve geçmiş deneyimlerinin birleşimi olarak değerlendirilmektedir. Ebeveynlikte olumlu örneklerin bulunması, bireylerin kendi çocukluk deneyimlerinden çıkardıkları dersler aracılığıyla çocuklarına daha sağlıklı ve destekleyici bir atmosfer sunmalarını sağlamaktadır (Açar & Duran, 2024). Bu anlamda, olumlu çocukluk anıları, ebeveynlerin kendi ailelerinde bu pozitif atmosferi sürdürme eğilimlerini artırmakta ve dolayısıyla gelecekteki ebeveynlik tutumlarını etkilemektedir (Açar & Duran, 2024).

Ek olarak, ebeveynlerin sağlık okuryazarlığı düzeyinin de çocuklarına yönelik tutumları üzerindeki etkisi dikkate değerdir. Sağlık okuryazarlığı yüksek ebeveynler, çocuklarına sağlıkla ilgili konularda daha bilinçli ve etkin bilgi aktarımında bulunabilirler, bu da sağlık sorunlarına zamanında müdahale etmelerini sağlamaktadır (Kurt vd., 2024; Akçınar & Baydar, 2018). Bu, çocukların sağlıklı gelişimleri açısından kritik öneme sahip bir faktördür.

Bununla birlikte, öz yeterliğin olumsuz çocukluk deneyimleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi anlamlı biçimde etkilediği bulunmuştur. Yani, bireylerin öz yeterlik skorları yükseldikçe olumsuz çocukluk deneyimlerine rağmen daha demokratik bir ebeveynlik anlayışı geliştirebildikleri görülmüştür. Bu bulgu, bireyin geçmiş deneyimlerine rağmen aktif bir öz düzenleme becerisi gösterebildiğini ve bu becerinin bireysel farklılıkların oluşumunda belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir (Bandura, 1997).

Elde edilen bulgular, öz yeterlik düzeyi arttıkça demokratik tutumların belirginleştiğini, öz yeterliliğin düşüklüğü ise otoriter tutumlarla anlamlı biçimde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bulgular, öz yeterlik düzeyinin özellikle demokratik tutum açısından belirleyici bir rol oynadığını ortaya koysa da diğer ebeveyn tutumlarında (koruyucu, izin verici, otoriter) ise anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Bireylerin öz yeterlik düzeyinin yükselmesi otoriter tutumun daha düşük ve demokratik tutumun daha yüksek oluşu ile ilişkili bulunmuştur. Ebeveynlik tutumları, çocukların gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır ve ebeveynlerin öz yeterlilik düzeyleri bu tutumların niteliğini etkileyebilmektedir. Öz yeterlilik, bireylerin belirli görevleri başarma yetilerini değerlendirme biçimidir ve ebeveynlik eylemlerinde önemli bir belirleyici faktördür. Araştırmalar, yüksek öz yeterlilik duygusu taşıyan ebeveynlerin, çocuklarına karşı daha olumlu ve etkili ebeveynlik stratejileri geliştirdiğini ortaya koymaktadır (Schulz vd., 2018; Mouton & Roskam, 2014). Özellikle zor durumlarda kendi yeterlilik duygusunu artırmayı başaran ebeveynlerin, çocuk davranışlarını olumlu bir biçimde etkileyebildiği belirtilmektedir (Meunier vd., 2010; Mouton vd., 2018).

Öz yeterlilik düzeyinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisi, özellikle çocukların davranışsal sorunlarına karşı ebeveynlerin tepkisi üzerinden ortaya çıkmaktadır. Olumsuz davranışlarla başa çıkabilecek güvene sahip olmayan ebeveynler, sık sık olumsuz tutumlar sergileyebilirler ve bu da çocukların davranışlarını daha da kötüleştirebilir (Matalon & Turliuc, 2022; Abadi vd., 2024). Öz yeterlik inancı yüksek olan ebeveynler, çocuklarının zor davranışlarını yönetme konusunda daha proaktif olma eğilimindedir, bu da çocuk davranışlarının iyileşmesine katkı sağlar (Meunier vd., 2010; Mouton vd., 2018). Öz yeterlik inancının artırılması, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını da iyileştirmekte ve bu süreçte çocukların duygusal ve davranışsal sağlığı üzerinde olumlu etkiler sağlamakta (Mouton & Roskam, 2014; Meunier vd., 2010).

Ayrıca, ebeveynlik tutumlarının tutarlılığı ve ebeveynler arasında iş birliği, öz yeterliklerini doğrudan etkilemektedir. Araştırmalar, güçlü bir ebeveynlik iş birliği olan ailelerde çocukların akademik başarısını destekleme konusunda daha başarılı olduklarını göstermektedir (Kara & Sümer, 2022; Mouton vd, 2018). Ebeveynlerin tutumlarının tutarlı ve destekleyici olması hem kendilerinin hem çocuklarının öz yeterlik duygularını pekiştirmekte ve bu doğrultuda akademik başarıyı artırmaktadır. Özellikle zorlayıcı

durumlarla başa çıkma becerisi yüksek ebeveynler, çocuklarını daha sağlam bir şekilde destekleyebilmektedir (Kara & Sümer, 2022).

Kültürel arka planın ebeveynlik tutumlarına etkisi de dikkate değerdir. Göçmen ailelerde, kültürel akültürasyon stresi, ebeveynlerin öz yeterlik duygularını olumsuz etkileyebilmekte ve bu durum çocukların duygusal, sosyal ve akademik gelişimlerine zararlı sonuçlar doğurabilmektedir (Lorenzo-Blanco vd., 2016; Kiang vd., 2016). Ebeveynlerin hem kültürel geçmişleri ile ilişki kurabilme becerilerini artırmaları, hem de öz yeterlik inançlarını yapılandırmaları gerekmektedir. Bunun sonucunda ise çocukların hem davranışsal hem de akademik başarıları üzerinde olumlu etkiler gözlemlenmektedir (Kiang vd., 2016).

Disiplin yöntemleri de ebeveynlik tutumlarını etkileyen önemli bir faktördür. Sert ebeveynlik stilleri ile düşük öz yeterlik duygusu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır; ebeveynler, çocuklarının davranışsal sorunları ile başa çıkmada kendilerini yetersiz hissettiklerinde, daha otoriter ve sert tutumlar sergileme eğiliminde olmaktadır (Liu vd., 2022; Matalon & Turliuc, 2022). Bu durum ise çocukların içsel motivasyonlarını azaltabilmekte ve dışsal davranış sorunlarına yol açabilmektedir. Ebeveynlik stillerinin ve öz yeterlik inançlarının geliştirilmesi, bu tür olumsuz döngülerin kırılmasında kritik bir rol oynamaktadır (Meunier vd., 2010; Mouton vd., 2018).

Sonuç olarak ebeveynlerin öz yeterli oluşları, ebeveynlik tutumları ve bu tutumların çocuk üzerindeki etkileri birbiriyle sıkı bir ilişki içindedir. Ebeveynlik becerilerinin artırılması amacıyla geliştirilecek programlar, ebeveynlerin öz yeterlik inançlarını güçlendirmeli ve çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini yönlendirmelidir (Schulz vd., 2018; Kara & Sümer, 2022; Mouton & Roskam, 2014; Glatz & Buchanan, 2015). Böylelikle hem ebeveynlerin ruhsal sağlıkları iyileştirilecek hem de çocukların sağlıklı bir gelişim süreci içinde yer alması sağlanabilmektedir. Bu genel çerçevede değerlendirildiğinde, araştırma bulguları erken dönem yaşantıların bireyin ebeveynlik rolüne etkisini vurgularken, öz yeterlik gibi bireysel kaynakların bu süreci olumlu yönde dönüştürebileceğine işaret etmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, bireylerin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları olumsuz deneyimlerin, yetişkinlik döneminde benimsedikleri ebeveyn tutumlarıyla olan ilişkisini ve bu ilişkide öz yeterlik düzeyinin rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin ebeveyn tutumlarını anlamlı düzeyde etkileyebildiğini ve özellikle demokratik ve otoriter tutumlarla bu yaşantılar arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymuştur. Demokratik ebeveyn tutumu ile olumsuz çocukluk yaşantıları arasında negatif bir ilişki gözlemlenirken, otoriter tutum ile bu yaşantılar arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum, erken dönem travmatik veya stres yüklü yaşantıların, bireyin çocuk yetiştirme tarzında daha denetleyici veya katı eğilimler geliştirmesine yol açabileceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, bireyin sahip olduğu öz yeterlik düzeyi, bu ilişkiyi dönüştürebilen önemli bir psikolojik kaynak olarak öne çıkmaktadır. Araştırmada yüksek öz yeterlik düzeyine sahip bireylerin, geçmişte olumsuz deneyimlere maruz kalmış olsalar bile demokratik ebeveyn tutumlarını benimseyebildikleri görülmüştür. Bu sonuç, bireysel kaynakların çevresel olumsuzluklara rağmen olumlu ebeveynlik pratiklerini destekleyebileceğini göstermektedir. Öz yeterliğin, bireyin sadece kendini yönetme becerilerini değil, aynı zamanda ilişkisel örüntülerini ve ebeveynlik rollerini de etkilediği söylenebilir. Ayrıca, öz yeterliği düşük bireylerde otoriter tutumların daha belirgin hale gelmesi, bireyin kendi yeterliliğine dair inançlarının, çocuk yetiştirme tarzını şekillendirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları ile olumsuz çocukluk yaşantıları ya da öz yeterlik düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunmaması, bu tutumların daha farklı dinamiklerle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Söz konusu tutumların, özellikle kültürel değerler, sosyal beklentiler ve toplumsal normlar gibi bağlamsal değişkenler ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, çocukluk deneyimlerinin sadece bireyin ruhsal gelişimi değil, aynı zamanda sonraki kuşaklara aktarılan ebeveynlik biçimlerini de etkileyebileceğini göstermektedir. Ancak bu aktarım sürecinin kaçınılmaz olmadığı; bireyin içsel gücü, başa çıkma becerileri ve öz yeterlik inancı sayesinde daha sağlıklı ebeveynlik modellerinin

mümkün olduğu görülmektedir. Bu bulgular, bireyin geçmişi ile gelecek kuşaklar arasındaki bağı yeniden kurarken, dönüştürücü bir rol üstlenebileceğine işaret etmektedir.

6.1 GELECEK ÇALIŞMALAR VE UYGULAYICILAR İÇİN ÖNERİLER

6.1.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırma bulguları, bireylerin çocukluk döneminde yaşadığı olumsuz deneyimlerin ileriki yaşamlarında sergiledikleri ebeveyn tutumlarını etkilediğini göstermiştir. Bu doğrultuda, özellikle psikolojik danışmanlar, aile terapistleri ve sosyal hizmet uzmanlarının, bireylerle yürüttükleri çalışmalarda erken dönem yaşantıların ebeveynlik tutumlarına olan yansımalarını göz önünde bulundurmaları önemlidir. Terapi süreçlerinde, bireylerin kendi çocukluk yaşantılarını fark etmeleri ve bu yaşantıların ebeveynlik pratikleri üzerindeki etkilerini keşfetmeleri sağlanmalıdır. Bu farkındalık, olumsuz döngülerin kırılmasına ve daha sağlıklı ebeveynlik biçimlerinin gelişmesine katkıda bulunabilir.

Ayrıca, öz yeterliğin bu süreçte koruyucu bir etki yarattığı göz önünde bulundurularak, bireylerin öz yeterlilik algılarını güçlendirmeye yönelik psiko-eğitim programları geliştirilmesi önerilmektedir. Özellikle çocuk sahibi olmayı planlayan bireylere yönelik olarak düzenlenecek grup temelli müdahaleler, ebeveynlik becerileri kadar kişisel kaynakların farkındalığına da odaklanmalıdır. Böylelikle, sadece ebeveynlik becerileri değil, bu becerileri destekleyen psikolojik dayanıklılık faktörleri de güçlendirilebilir.

6.1.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu çalışma, olumsuz çocukluk yaşantıları, öz yeterlik ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri kesitsel bir tasarım üzerinden incelemiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda boylamsal desenlerin tercih edilmesi, bu değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin daha net bir şekilde ortaya konmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle bireylerin kendi çocukluk dönemlerinden yetişkinlikteki ebeveynlik rollerine uzanan süreci izleyen çalışmalar, aktarım mekanizmalarını daha kapsamlı biçimde ortaya koyabilir.

Bunun yanı sıra, kültürel bağlamın ebeveyn tutumları üzerindeki etkisi dikkate alındığında, farklı sosyokültürel gruplar arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu

tür çalışmalar, ebeveynlik stillerinin sadece bireysel geçmişle değil, aynı zamanda toplumsal normlar ve değerlerle nasıl şekillendiğini de anlamamıza olanak tanıyacaktır.

Son olarak, bu çalışmada koruyucu ve izin verici tutumlarla ilgili anlamlı sonuçlara ulaşamamış olması, bu alanın daha derinlemesine incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu ebeveynlik stillerini etkileyen faktörlerin ortaya konması, alandaki bilgi birikimini zenginleştirecek ve uygulayıcılar için daha bütüncül müdahale çerçeveleri geliştirilmesini sağlayacaktır.

REFERANSLAR

- Abadi, F., Zadeh, R., & Ghanazadegan, H. (2024). The effectiveness of choice theory-based parenting education on distress tolerance, family cohesion, and maternal parenting self-efficacy in Mothers of Children With Oppositional Defiant Behaviors. *AFTJ*, 5(1), 128-139. <https://doi.org/10.61838/kman.aftj.5.1.14>
- Açar, D. & DURAN, R. (2024). Yaşam seyri perspektifinden ebeveynlik: anne-babaların çocukluk deneyimlerinin günümüz ebeveynlik tutum ve davranışlarına etkisi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 319-338. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1494208>
- Akçınar, B. & Baydar, N. (2018). Erken çocuklukta anne davranışlarının dışsallaştırma davranış problemleri ile ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 454-470. <https://doi.org/10.17755/esosder.325593>
- Aksoy, V. & Diken, İ. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Özel Eğitim Dergisi*, 10(1). 59-68.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720171234>
- Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, C., Perry, B. D., Dube, S. R., & Giles, W. H. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood: a convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(3), 174–186. <https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4>
- Arabacı, M. & Demircioğlu, H. (2023). Investigation of adults' negative childhood experiences in terms of some variables. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(4), 303-311. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.1285825>
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlilik: bir kavram analizi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19). 63-80.
- Avcı, S. & Güleç, D. (2020). Yeni bir kavram: helikopter ebeveynlik. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 163-168.

- Aydoğdu, F. & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 11(2). 569-585.
- Bağartarhan, T. & Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik z yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika alışmaları*. 31
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2). 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy mechanism in human agency. *The American Psychological Association*. 37(2). 122-147
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9). 1175-1184.
- Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise of Control. W.H. Freeman and Company, New York.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95.
<https://doi.org/10.1177/0272431691111004>
- Benight, C. C. & Bandura. A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery: the role of perceived self-efficacy. *Behaviour Research and Therapy* 42. 1129-1148.
- Bethell, C., Newacheck, P., Hawes, E., & Halfon, N. (2014). Adverse childhood experiences: assessing the impact on health and school engagement and the mitigating role of resilience. *Health Affairs*, 33(12), 2106-2115.
<https://doi.org/10.1377/hlthaff.2014.0914>
- Bilgici, B. (2022). Investigation of the relationships between self-regulation skills of 48-72 months-old preschool children and desired/undesired maternal attitudes. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(1), 130-151. <https://doi.org/10.33400/kuje.1057189>

- Blondin, C., Cochran, J., Oh, E., Taylor, C., & Williams, R. (2011). Relationship of adult representations of childhood parenting and personality tendencies to adult stressors and political ideology. *Journal of Adult Development*, 18(4), 204-213.
- Büyükbodur, A. & Çakıcı, A. (2020). The relationship between psychological violence against women and parental attitudes: the case of gümüşhane province. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 27(1), 40-48.
<https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.00719>
- Büyükcebeci, A. (2019). Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yaratıcı kişilik özellikleri ve aleksitimi ile ilişkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4), 3187-3213.
- Carvalho, F., Maciel, L., & Basto-Pereira, M. (2019). Two sides of child maltreatment: from psychopathic traits to altruistic attitudes inhibition. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 13(2), 199-206. <https://doi.org/10.1007/s40653-019-00280-2>
- Çelebi, B. and Polat, A. (2019). Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluşun evlilik doyumu üzerindeki etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-34.
<https://doi.org/10.30934/kusbed.417436>
- Çıldır, D., Özbek, A., & Mustan, A. (2018). Parenting and family adjustment in pediatric trichotillomania: a case control study. *journal of dr behcet uz childrens hospital*.
<https://doi.org/10.5222/buchd.2018.52824>
- Çoban, R. & Turan, N. (2023). Çocuklukta algılanan ebeveyn tutumlarının ve ebeveynler arası çatışmanın genç yetişkinlerin kişilerarası iletişim becerisi ile olan ilişkisi: öz duyarlılığın aracı rolü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 79-100.
<https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.9.17.133>
- Darling, N. & Steinberg, L. (1993). parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin* 113(3). 487-496
- Derman, M., Türen, Ş., & Buntürk, T. (2020). Okul öncesi çocukların empati bölümleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 331-362. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202042188>

- Deslandes, R., Royer, E., Turcotte, D., Bertrand, R. (1997). School achievement at the secondary level: influence of parenting style and parent involvement in schooling. *Revue Des Sciences de L'education de McGill*, 32(3). 191-208.
- Dhondt, N., Healy, C., Clarke, M., & Cannon, M. (2019). childhood adversity and adolescent psychopathology: evidence for mediation in a national longitudinal cohort study. *The British Journal of Psychiatry*, 215(3), 559-564.
<https://doi.org/10.1192/bjp.2019.108>
- Doğan, T. & Yavuz, K. E. (2020). Yetişkinlerde psikolojik sağlık, olumlu çocukluk deneyimleri ve algılanan mutluluk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 12(1). 312-330.
- Doğruyol, S. & Yetim, Ü. (2019). Mediation role of self-esteem among the relationships between perceived mother/father attitudes, parental attachment and peer relationships in adolescents. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 7(14), 34-51.
<https://Doi.Org/10.7816/Nesne-07-14-03>
- Durmaz, Ş. & Ören, K. (2017). Öz yeterlilik ve özgüvenin işgücü ve istihdama etkisine bir bakış. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1). 109-120.
- Durualp, E., Güneş, L., & Durualp, E. (2023). Toplumsal-kültürel bağlamda ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.30964/auebfd.1092392>
- Eker, E. & TÜRK, A. (2021). Anne ebeveynin kendi anne red kabulünün, ebeveynlik tutumu üzerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 25-39.
<https://doi.org/10.48066/kusob.875653>
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). New York: Norton.
- Erol, A., Ersoy, B. & Mete, L. (2012). Majör depresyonda özkıyım girişimi ile çocukluk çağı örselenmeleri arasındaki ilişki. *Türk Psikiyatri Dergisi* 23.
- Esin, İ. & Bayköse, N. (2023). Spora katılımda aile: sporcu ebeveynliği hakkında bir derleme çalışması. *Uluslararası Türk Spor ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi*. 30-45.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: the adverse childhood

- experiences (ace) study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258.
[https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- Glatz, T. and Buchanan, C. (2015). Over-time associations among parental self-efficacy, promotive parenting practices, and adolescents' externalizing behaviors. *Journal of Family Psychology*, 29(3), 427-437. <https://doi.org/10.1037/fam0000076>
- Grusec, J. E. Goodnow, J. J. (1994). Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: a reconceptualization of current points of view. *Developmental Psychology*, 30(1). 4-19.
- Hıdır, M. & Kılınç, F. (2023). Devlet koruması altında büyüyen bireylerin kurum yaşantılarından önceki olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(2), 335-359. <https://doi.org/10.33417/tsh.1098146>
- Hisli Şahin, N. & Özer, M. (2012). Young ebeveynlik ölçeği- anne formu (yebö-a) psikometrik özelliklerinin bir grup ergen üzerinde değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(30). 37-49.
- Hocaoğlu, G. & Cangi, M. (2024). Kekemeliği olan çocukların ebeveynlerinin bilişsel çarpıtmaları ve ebeveyn tutumları ile çocuklarındaki kekemelik şiddetini algılama düzeyleri arasındaki ilişki. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-18. <https://doi.org/10.58563/dkyad-2024.71.1>
- Hughes, K., Lowey, H., Quigg, Z., & Bellis, M. (2016). Relationships between adverse childhood experiences and adult mental well-being: results from an english national household survey. *BMC Public Health*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2906-3>
- Hughes, M. & Cossar, J. (2015). The relationship between maternal childhood emotional abuse/neglect and parenting outcomes: a systematic review. *Child Abuse Review*, 25(1), 31-45. <https://doi.org/10.1002/car.2393>
- Hund, A. R. & Espelage, D. L. (2006). Childhood emotional abuse and disordered eating among undergraduate females: mediating influence of alexithymia and distress. *Child Abuse & Neglect* 30. 393–407.
- Işık, N. (2023). The effects of early adverse experiences on separation-individuation level and life satisfaction: example of university students. *Gümüşhane Üniversitesi*

- Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 240-249.
<https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1226695>
- İnanç, L., Altıntaş, M., & Barış, T. (2017). Relationship between parental attitudes in raising children and personality types. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5 S), 1731-1745. <https://doi.org/10.24289/ijsser.336505>
- Jackson Nakazawa, D. (2021). Kesintiye Uğrayan Çocukluk. İstanbul: Diyojen Yayıncılık
- Jeynes, W. H. (2003). A meta-analysis: the effects of parental involvement on minority children's academic achievement. *Education and Urban Society* 35(2). 202-218.
- Kalaylı, A. & Akduman, G. (2024). Çocukların motivasyon düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*. <https://doi.org/10.23863/kalem.2023.256>
- Kansu, F. A. & Hızlı Sayar, G. (2018). Öz yeterlik, yaşam anlamı ve yaşam bağlılığı kavramları üzerine bir inceleme. *Etkileşim Dergisi*, 1. 78-89.
- Kantarcıoğlu, A. & Evim, M. (2018). Assessment of overprotective parenting attitudes and emotional status among mothers in pediatric thalassemia, hemofilia and leukemia patients in bursa. *Güncel Pediatri*, 16(3), 37-50.
<https://doi.org/10.4274/jcp.2018.0044>
- Kara, D. & Sümer, N. (2022). The role of paternal parenting and co-parenting quality in children's academic self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.772023>
- Karababa, A. (2019). Çok boyutlu ebeveynlik stillerini değerlendirme ölçeği'nin (çesdö) (ebeveyn formu) türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale University Journal of Education*, 46(46), 108-131.
<https://doi.org/10.9779/pauefd.439949>
- Karaçay, R. & Güloğlu, B. (2022). Çocukluk çağı travmaları ve sağlıklı aile-ebeveynlik risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 327-351. <https://doi.org/10.51725/etad.1159638>
- Kardeş, S. (2021). Türkiye'de eğitim alanında mültecilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 837-855.
<https://doi.org/10.37669/milliegitim.882612>

- Kayman, E., Dilsiz, K., Üğücü, G., & Yiğit, R. (2021). Intörn hemşirelik öğrencilerinin olumsuz çocukluk deneyimleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 177-185.
<https://doi.org/10.46237/amusbfd.773826>
- Kiang, L., Glatz, T., & Buchanan, C. (2016). Acculturation conflict, cultural parenting self-efficacy, and perceived parenting competence in asian american and latino/a families. *Family Process*, 56(4), 943-961. <https://doi.org/10.1111/famp.12266>
- Kim, Y., Lee, H., & Park, A. (2021). Patterns of adverse childhood experiences and depressive symptoms: self-esteem as a mediating mechanism. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 57(2), 331-341. <https://doi.org/10.1007/s00127-021-02129-2>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Kocabaş, S. (2022). Examining of relationship self-efficacy and mindfulness levels of emerging adult. *Social Sciences Studies Journal*, 8(95), 704-715.
<https://doi.org/10.26449/ssj.3881>
- Kogan, S., Allen, K., Gonzales-Backen, M., Bae, D., & Cho, J. (2018). Romantic relationships among emerging adult african-american men: a latent profile analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(7), 2036-2054.
<https://doi.org/10.1177/0265407518776130>
- Kolk, B. A. (2005). Developmental trauma disorder: toward a rational diagnosis for children with complex trauma histories. *Psychiatric Annals* 35(5).
- Kolk, B. A. (2018). *Beden Kayıt Tutar*. Ankara: Nobel Yaşam
- Kordi, A. & Baharudin, R. (2010). Parenting attitude and style and its effect on children's school achievements. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2). 217-222.
- Kurt, A., Tunç, M., Baklacı, A., Kaçan, H., & Aydın, N. (2024). Ebeveynlerin sağlık okuryazarlık düzeyleri ile çocuklarına yönelik ilkyardım uygulamaları arasındaki ilişki. *Batı Karadeniz Tıp Dergisi*, 8(1), 21-27.
<https://doi.org/10.29058/mjwbs.1349545>

- Kurt, Ş. (2021). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz-yeterlik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *Kadın ve Demokrasi Derneği*, 6(2), 197-226. <https://doi.org/10.21798/kadem.2021266729>
- Liu, B., Yang, Y., Geng, J., Cai, T., Zhu, M., Chen, T., ... & Jinjing, X. (2022). Harsh parenting and children's aggressive behavior: a moderated mediation model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 2403. <https://doi.org/10.3390/ijerph19042403>
- Lorenzo-Blanco, E., Meca, A., Unger, J., Romero, A., Gonzales-Backen, M., Piña-Watson, B., & Schwartz, S. (2016). Latino parent acculturation stress: longitudinal effects on family functioning and youth emotional and behavioral health. *Journal of Family Psychology*, 30(8), 966-976. <https://doi.org/10.1037/fam0000223>
- Matalon, C. & Turliuc, M. (2022). Parental self-efficacy and satisfaction with parenting as mediators of the association between children's noncompliance and marital satisfaction. *Current Psychology*, 42(17), 15003-15016. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-02770-3>
- Meunier, J., Roskam, I., & Browne, D. (2010). Relations between parenting and child behavior: exploring the child's personality and parental self-efficacy as third variables. *International Journal of Behavioral Development*, 35(3), 246-259. <https://doi.org/10.1177/0165025410382950>
- Miller, E., Breslau, J., Chung, W., Green, J., McLaughlin, K., & Kessler, R. (2011). Adverse childhood experiences and risk of physical violence in adolescent dating relationships. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 65(11), 1006-1013. <https://doi.org/10.1136/jech.2009.105429>
- Mouton, B. & Roskam, I. (2014). Confident mothers, easier children: a quasi-experimental manipulation of mothers' self-efficacy. *Journal of Child And Family Studies*, 24(8), 2485-2495. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-0051-0>
- Mouton, B., Loop, L., Stiévenart, M., & Roskam, I. (2018). Confident parents for easier children: a parental self-efficacy program to improve young children's behavior. *Education Sciences*, 8(3), 134. <https://doi.org/10.3390/educsci8030134>
- Müren, H. & Yasin, H. (2021). Çocukluk çağında obezitenin öncülleri hakkında bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 24(48). <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120210804m000042>

- Önder, A., Dağal, A., & Bayındır, D. (2018). The predictive effect of preschool children's temperament characteristics and parenting styles of mothers on ego resiliency level of children. *Ted Eğitim ve Bilim*, 43(193). <https://doi.org/10.15390/eb.2018.7044>
- Öngider, N. (2013). Relationship between parents and preschool children. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 5(4), 420. <https://doi.org/10.5455/cap.20130527>
- Özdoğan, A. & Kapaklıkaya, B. (2021). Belçikalı türk göçmenlerde kültürleşme stratejileri ve ebeveynlik tutumu. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), 107-134. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.7.12.86>
- Özgen, H. (2017). Çocukluk çağı ruhsal travmalarının ebeveyn tutumları üzerindeki yordayıcılığı.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25(2). 19-34.
- Özyürek, A., Özkan, İ., Yavuz, N., & Begde, Z. (2019). Çocuğu ilkökula devam eden ebeveynlerin çocuk yetiştirme görüş ve tutumları arasındaki ilişki. *gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 323-340. <https://doi.org/10.17152/gefad.418978>
- Pala, F., Doğan, A., Irmak, T., Hastaoğlu, Z., Eslek, D., Açıkbaş, E., ... & Aytekin, S. (2023). assessment of the efficacy of an effective parenting intervention program for parents with 2-to-6-years-old children. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 1808-1825. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1289524>
- Parsak, B. & Kuzucu, Y. (2020). Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarında saldırganlık arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal becerilerinin rolü. *Humanistic Perspective*, 2(3), 347-374. <https://doi.org/10.47793/hp.778702>
- Public Healt Scotland. (25.12.2021). Adverse childhood experiences (ACEs): overview of ACEs. <http://www.healthscotland.scot/population-groups/children/adverse-childhood-experiences-aces/overview-of-aces> ERIŞİM TARİHİ: 23.12.2023
- Sağlam, L. (2023). Yetişkinlerin çocukluk çağı deneyimlerinin ebeveynlik süreçlerine etkisi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 6(2), 319-346.
- Salokangas, R., From, T., Luutonen, S., & Hietala, J. (2018). Adverse childhood experiences leads to perceived negative attitude of others and the effect of adverse childhood experiences on depression in adulthood is mediated via negative attitude

- of others. *European Psychiatry*, 54, 27-34.
<https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2018.06.011>
- Salonen A. H., Kaunonen, M., Astedt-Kurki, P., Jarvenpaa, A. N. & Tarkka, M. T. (2008). Developmental of an internet-based intervention for parents of infants. *Journal of Advanced Nursing* 64(1), 60-72.
- Salonen A. H., Kaunonen, M., Astedt-Kurki, P., Jarvenpaa, A. N., Isoaho, H. & Tarkka, M. T. (2009). Parenting self-efficacy after childbirth. *Journal of Advanced Nursing* 65(11), 2324-2336.
- Sarıtaş Atalar, D. (2017). Bir gözden geçirme çalışması: ana-babalık hedefleri ve alan özelinde sosyalleştirme yaklaşımı çerçevesinde etkili ana-babalık. *Nesne Psikolojisi Dergisi*. 5(9). 151-165.
- Schiraldi, G. R. (2024). *Olumsuz çocukluk deneyimleri çalışma kitabı*. Sola Unitas Yayıncılık.
- Schulz, S., Leijten, P., Shaw, D., & Overbeek, G. (2018). Parental reactivity to disruptive behavior in toddlerhood: an experimental study. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 47(5), 779-790. <https://doi.org/10.1007/s10802-018-0489-4>
- Sezer, T., Uyanık, G., Karabulut, A., & Koçak-Sazlı, E. (2019). 5-6 Yaşında çocuğu olan annelerin çocukluk deneyimleri ve öznel mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi / the investigation of relationship between childhood experiences and subjective happiness levels of the mothers that have 5-6 year-old-child. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1/16), 177-193.
<https://doi.org/10.23863/kalem.2019.124>
- Subaşı, D., Sümengen, A., Ekim, A., & Ocağcı, A. (2022). The relationship between turkish mothers' childhood trauma experiences and parenting styles. *Child Abuse Review*, 31(4). <https://doi.org/10.1002/car.2747>
- Şendoğdu, M.C. (2000). Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne-babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sos. Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şenkal, İ., Palabıyıkoglu, R. (2015). Çocukluk çağı travmaları ve aleksitimi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4(8). 7-24.

- Turgut, Ö. & Koca, S. (2019). Ebeveynlerin anne-babalık stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Tutumlu, R. (2024). Problem Davranışlar ve Aile. <https://doi.org/10.5152/8704>
- Türkmen, M. & Tuncay, T. (2023). Kötü muameleye maruz kalan ergenlerde öz-yeterlik çalışmaları: bir sistematik derleme. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 87-110.
- Uygun, N. & Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507. <https://doi.org/10.33206/mjss.639099>
- World Health Organizasiton. (28.01.2020). Adverse Childhood Experiences International Questionnaire (ACE-IQ). [https://www.who.int/publications/m/item/adverse-childhood-experiences-international-questionnaire-\(ace-iq\)](https://www.who.int/publications/m/item/adverse-childhood-experiences-international-questionnaire-(ace-iq)) ERİŞİM TARİHİ: 23.12.2023
- Yıldırım, F. & İlhan, İ. Ö. (2010). Genel özyeterlilik ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Psikiyatri Derneği*.
- Yüksel, M. & Yavuz, E. (2023). Olumsuz çocukluk deneyimleri ve aleksitimi arasındaki ilişkide öz-şefkat ve benlik saygısının aracı rolü
- Yüzügöldü, M. & Ulkuer, N. (2023). Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları ile çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi ve farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 23(1), 1-21. <https://doi.org/10.54961/uobild.1281126>
- Zorbaz, S. & KİYE, S. (2023). Parenting stress and parent-child relationship during the covid-19 lockdown. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 298-311. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1250110>

EKLER

EK A

A.1 BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sizi, psikolog Beste Nur Gör tarafından klinik psikoloji yüksek lisans tezi kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Esra Gül Koçyiğit danışmanlığında yürütülen "Olumsuz Çocukluk Deneyimlerinin Ebeveyn Tutumları Üzerindeki Etkisinde Öz Yeterliliğin Moderatör Etkisi" başlıklı araştırmaya katılmaya davet ediyoruz.

Bu araştırmada; ebeveyn olan bireylerin kendi çocukluk dönemlerinde yaşadıkları olumsuz deneyimlerin, ebeveynlik tutumlarını nasıl etkilediğine ve öz yeterlilik düzeylerinin bu ilişkiyi nasıl değiştireceğine açıklık getirmek planlanmaktadır. Dolayısıyla çalışmaya yalnızca 2-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin katılımına ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmaya katılımınız yaklaşık 10-15 dakika sürmekte ve çalışmaya katılım göstermek tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına uygun tamamlanabilmesi için sizden tüm soruları eksiksiz, açıklıkla ve kimsenin etkisi altında kalmadan cevaplamanız beklenmektedir. Lütfen soruları size en uygun ve en yakın gelen seçeneği işaretleyerek cevaplandırınız.

Bu formu okuyup onaylamanız araştırmaya katılım göstermeyi kabul ettiğiniz anlamına gelmektedir. Araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra dilediğiniz vakit araştırmadan çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırma boyunca sizden isim, soy isim gibi herhangi bir kişisel bilgi istenmeyecektir. Bu araştırmadan elde edilecek olan bilgiler tamamen bilimsel çalışma amacıyla kullanılacak olup cevaplarınız gizli tutulacaktır. Araştırmadan elde edilen verilerin yayın amacı ile kullanılabileceğini bilmenizi isteriz.

Araştırmanın amacı ve süreci ile ilgili paylaşılan bu bilgiler haricinde daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya adresi üzerinden e-posta ile soru sorabilirsiniz. Araştırma tamamlandıktan sonra sonuçların sizinle özel olarak paylaşılmasını isterseniz bu talebinizi lütfen araştırmacıya iletiniz.

Bu çalışma özelinde bilime ve bilimsel çalışmalara verdiğiniz destek ve sunduğunuz katkı için çok teşekkür ederiz.

A.2 SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki soruları size en uygun olacak şekilde cevaplandırınız.

1. Cinsiyetiniz:

Kadın ☐

Erkek ☐

Belirtmek istemiyorum ☐

2. Kaç yaşındasınız?

18-24 ☐

25-34 ☐

35-44 ☐

45 ve üstü ☐

3. Yaşadığınız şehir:

4. Medeni durumunuz:

Bekar ☐

Evli ☐

Boşanmış ☐

İlişkisi var ☐

5. Eğitim Düzeyiniz:

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Lisans ☐

Yüksek Lisans ☐

Doktora ☐

6. Mesleğiniz:

7. Aktif olarak çalışıyor musunuz?

Evet ☐

Hayır ☐

8. Herhangi bir kronik rahatsızlığınız var mı?

Evet ☐

Hayır ☐

9. Yukarıdaki soruya yanıtınız evet ise, lütfen kronik rahatsızlığınızı belirtiniz.

10. Kaç çocuğunuz var?

1 ☐

2 ☐

3 ☐

4 ☐

5 ☐

5'ten fazla

11. Çocuklarınız kaç yaşında? (Örn. 1. Çocuk: 5 yaşında gibi cevaplandırınız.)

12. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Lisans ☐

Yüksek Lisans ☐

Doktora ☐

13. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Lisans ☐

Yüksek Lisans ☐

Doktora ☐

14. Ekonomik düzeyiniz aşağıdakilerden hangisidir?

Çok düşük ☐

Düşük ☐

Orta ☐

Yüksek ☐

Çok yüksek ☐

15. Anneniz hayatta mı?

Evet ☐

Hayır ☐

16. Babanız hayatta mı?

Evet ☐

Hayır ☐

17. Bir psikiyatri hekimi tarafından konulmuş psikiyatrik bir tanınız var mı?

Evet ☐

Hayır ☐

18. Yukarıdaki soruya yanıtınız evet ise, lütfen belirtiniz.

A.3 OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİ ÖLÇEĞİ

Açıklama:

Siz büyürken, hayatınızın ilk 18 yılında,

1	Bir ebeveyniniz ya da ev halkından yetişkin biri sıklıkla ya da çok sıklıkla... Size küfür etti mi, sizi hor gördü mü , sizi aşağıladı mı ya da sizi küçümsedi mi ? Ya da Sizi fiziksel anlamda incitecek bir şekilde davranıp sizi korkuttu mu ? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
2	Bir ebeveyniniz ya da ev halkından yetişkin biri sıklıkla ya da çok sıklıkla... Sizi itip tartakladı mı , tokatladı mı ya da size bir şey fırlattı mı ? Ya da Size hiç iz kalacak ya da yaralanacağınız kadar güçlü vurdu mu ? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
3	Bir yetişkin ya da sizden en az 5 yaş büyük biri hiç... Size hiç dokundu mu ya da sizi hiç okşadı mı ya da sizden hiç onların bedenine cinsel anlamda dokunmanızı istedi mi ? Ya da Sizinle oral, anal ya da vajinal olarak cinsel ilişki yaşadı mı ya da teşebbüs etti mi ? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
4	Siz sıklıkla ya da çok sıklıkla aşağıdaki gibi hissettiniz mi? Ailenizde kimse sizi sevmiyor ya da sizin önemli ya da özel olduğunuzu düşünmüyor ? Ya da Aileniz size göz kulak olmadı , ailenizle yakın hissetmediniz ya da birbirinizi desteklemediniz ? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐

5	Siz sıklıkla ya da çok sıklıkla aşağıdaki gibi hissettiniz mi? Yeterince yemek yoktu, kirli giysiler giymek zorundaydınız ve sizi koruyacak kimse yoktu? Ya da Aileniz size bakmak için ya da ihtiyacınız olduğunda doktora götürmek için çok sarhoştı ya da kendinde değildi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
6	Ebeveynleriniz hiç ayrıldı mı ya da boşandı mı? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
7	Anneniz ya da üvey anneniz: Sıklıkla ya da çok sıklıkla itilip tartaklandı mı, tokatlandı mı ya da ona bir şey fırlatıldı mı? Ya da Bazen, sıklıkla ya da çok sıklıkla tekmelendi mi, dövüldü mü, yumrukla ya da daha sert bir şeyle ona vuruldu mu? Ya da Hiç en az birkaç dakika sürekli bir şekilde ona vuruldu mu ya da silahla ya da bıçakla tehdit edildi mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
8	İçki problemi olan, alkolik ya da uyuşturucu kullanan biriyle yaşadınız mı? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
9	Ev halkından biri depresyonda ya da zihinsel hasta mıydı ya da intihara teşebbüs etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
1	Ev halkından biri hapse girdi mi?
0	Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐

A.4 EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ

Açıklama:

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenekten birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamiyle uyuyorsa "**her zaman böyledir**" seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa "**çoğu zaman böyledir**" seçeneğini, bazen uyuyorsa "**bazen böyledir**" seçeneğini, size çok az uyuyorsa "**nadiren böyledir**" seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa, "**hiçbir zaman böyle değildir**" seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız. 2-6 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen soruları çocuklardan **sadece birisi** için cevaplandırınız.

5 4 3 2 1

	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					

6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					

24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdüğü yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					

39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					

A.5 GENEL ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

Açıklama:

Aşağıda çeşitli konulardaki düşüncelerinizi öğrenmek üzere cümleler verilmiştir. Cümlede geçen ifadenin sizi ne kadar tanımladığını, lütfen, size uygun olan bölmeye işaretleyiniz.

Sizi ne kadar
tanımlıyor?

Hiç **Çok iyi**

	1	2	3	4	5
1. Planlar yaparken, onları hayata geçirebileceğimden eminimdir.	1	2	3	4	5
2. Sorunlarımdan biri, bir işe zamanında başlayamamamdır.	1	2	3	4	5
3. Eğer bir işi ilk denemede yapamazsam, başarana kadar uğraşırım.	1	2	3	4	5
4. Belirlediğim önemli hedeflere ulaşmada, pek başarılı olamam.	1	2	3	4	5
5. Her şeyi yarım bırakırım.	1	2	3	4	5
6. Zorluklarla yüz yüze gelmekten kaçınırım.	1	2	3	4	5
7. Eğer bir iş çok karmaşık görünüyorsa onu denemeye bile girişmem.	1	2	3	4	5
8. Hoşuma gitmeyen bir şey yapmak zorunda kaldığımda onu bitirinceye kadar kendimi zorlarım.	1	2	3	4	5
9. Bir şey yapmaya karar verdiğimde hemen işe girişirim.	1	2	3	4	5
10. Yeni bir şey denerken başlangıçta başarılı olamazsam çabucak vazgeçerim.	1	2	3	4	5
11. Beklenmedik sorunlarla karşılaştığımda kolayca onların üstesinden gelemem.	1	2	3	4	5

12. Bana zor görünen yeni şeyleri öğrenmeye çalışmaktan kaçınıyorum.	1	2	3	4	5
13. Başarısızlık benim azmimi arttırır.	1	2	3	4	5
14. Yeteneklerime her zaman çok güvenmem.	1	2	3	4	5
15. Kendine güvenen biriyim	1	2	3	4	5
16. Kolayca pes ederim.	1	2	3	4	5
17. Hayatta karşıma çıkacak sorunların çoğuyla başedebileceğimi sanmıyorum.	1	2	3	4	5

A.6 ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.02.2024-59059

T.C.
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-96136591-050.04-59059

13.02.2024

Konu : Kararlar

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 07.02.2024 tarihli ve 2024/05 sayılı toplantısında alınan kararlar ekte yer almakta olup, bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Ali Argun KARACABEY
Rektör V.

Ek:ETİK ONAY 2024-05 (3 Sayfa)

Dağıtım:
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne
Dr.Öğr.Üyesi Adil USTURALI
Dr.Öğr.Üyesi Burak EMRE GURSOY
Dr.Öğr.Üyesi Esra Gül KOCYIGIT
Arş.Gör. Alim GÜRGAH
Dr.Öğr.Üyesi Fatih YİĞİT

- İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde görev yapmakta olan Dr. Öğr. Üyesi Esra Gül Koçyigit'in tez danışmanlığını yaptığı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Beste Nur Gör'ün "*OLUMSUZ ÇOCUKLUK DENEYİMLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÖZYETERLİLİĞİN MODERATÖR ETKİSİ*" başlıklı tez çalışması kapsamında anket/ölçek/test yoluyla veri toplama önerisi görüşüldü. Araştırmanın bilimsel içeriği, metodolojisi, orijinallliği ve kaynakları etik onay kapsamı dışında olup, başvuru sahibinin sunduğu belgeler ışığında "belirtilen yöntemle veri toplamada ve araştırma yapmada herhangi bir sakınca bulunup bulunmadığı" hususuyla ilgili değerlendirme yapıldı. Bu yönüyle yapılan değerlendirmede, araştırma önerisinde etiğe aykırı unsurlar tespit edilmediğinden uygun bulunmasına ve Rektörlük Makamına arz edilmesine karar verildi.